

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕМОГРАФІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
імені М.В. ПТУХИ**

**ВПЛИВ КОРОНАВІРУСНОЇ КРИЗИ НА БІДНІСТЬ:
ПЕРШІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

КИЇВ 2020

УДК 616.9 COVID-19:364.662.](477)

Автори:

Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Васильєв О.А., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А., Новосільська Т.В.

Рецензенти:

д-р екон. наук, професор, завідувач відділу досліджень демографічних процесів та демографічної політики Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України

І.О. Курило

д-р екон. наук, професор, завідувач відділу проблем формування соціального капіталу Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України

Т.А. Заяць

канд. екон. наук, завідувач відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ

"Інститут економіки та прогнозування НАН України", Голова правління ГО "Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка" та ГО "Центр "Соціальний моніторинг"

О.М. Балакірева

Затверджено до друку Вченою радою Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України (протокол від 18.06.2020 № 6)

Вплив коронавірусної кризи на бідність: перші наслідки для України / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Васильєв О.А., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А., Новосільська Т.В.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. — Електронне видання. — Київ, 2020. — Об'єм даних 1,45 МБ

ISBN 978-966-02-9310-6 (PDF)

У монографії основний акцент зроблено на прогнозі ситуації з бідністю внаслідок коронавірусної кризи та карантинних заходів. Проаналізовано динаміку бідності за попередні роки; визначено чинники, за рахунок яких відбувалось суттєве зниження масштабів бідності. Визначено, які зміни відбулись у рівні життя населення на початок карантинного періоду та окреслено основні соціально-економічні наслідки коронавірусної кризи. Наведено результати базового прогнозу рівня монетарної бідності на 2020 рік, складеного до початку пандемії – наприкінці 2019 року. Розроблено новий прогноз бідності станом на квітень 2020 року з використанням результатів макроекономічних прогнозів, даних поточної статистики, соціологічних опитувань, оцінок експертів як в цілому по Україні, так і в розрізі окремих груп населення та типів сімей. Оцінено вплив компенсаторних антикризових заходів, розроблених урядом в частині поширення соціальних програм та підвищення їх доступності для окремих груп населення України.

УДК 616.9 COVID-19:364.662.](477

ISBN 978-966-02-9310-6 (PDF)

©Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2020

©Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Васильєв О.А., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А., Новосільська Т.В., 2020

ЗМІСТ

4	ВСТУП
5	01. ПІДСУМКИ ПОПЕРЕДНІХ РОКІВ
7	02. ЗМІНИ У РІВНІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ НА ПОЧАТОК КАРАНТИННОГО ПЕРІОДУ
10	03. ПРОГНОЗ МОНЕТАРНОЇ БІДНОСТІ НА 2020 РІК
16	04. ПРОГНОЗ СТРУКТУРНОЇ БІДНОСТІ НА 2020 РІК
17	05. ПОЗБАВЛЕННЯ ТА ДЕПРИВАЦІЙНА БІДНІСТЬ: ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ
21	ВИСНОВКИ
23	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
26	ДОДАТОК А
48	ДОДАТОК Б
64	ДОДАТОК В
66	ДОДАТОК Д

ВСТУП

Події 2020 року внесли суттєві корективи у показники соціально-економічного розвитку країни. Цілком очевидно, що вже за підсумками цього року можна очікувати на суттєві негативні зміни у показниках монетарної бідності внаслідок коронавірусної кризи та карантинних заходів. Згодом негативні впливи можуть торкнутися інших аспектів життя, зокрема тих, які ототожнюються з проявами немонетарної бідності.

Впродовж 3-х попередніх років Україна демонструвала впевнений вихід з кризи, і мала реальні шанси досягти за рівнем бідності значення 2008 року (періоду до фінансово-економічної кризи).

У 2018 році закріпилася тенденція щодо зменшення масштабів бідності в країні та загального покращення показників рівня життя. Насамперед, про це свідчило зменшення рівня абсолютної бідності¹, яке розпочалося з 2017 року. Проте у 2018-му відбулося також скорочення рівня відносної бідності, отже бідніші верстви почали отримувати більший зиск від результатів економічного зростання порівняно з рештою населення. Загалом, зменшення рівня відносної бідності на фоні стійкого економічного зростання свідчило про позитивні зміни в розподілі доходів, чого не вдавалося досягти впродовж всіх років моніторингу бідності (з 1999-го року). (Додаток А).

Останні доступні дані 2019 року (за 9 місяців) також демонструють збереження позитивної тенденції зменшення абсолютної та відносної бідності, що стало результатом зростання реальних доходів населення в усіх майнових групах і посилення спрямованості системи соціального захисту на цільові групи.

Прогноз, побудований у грудні 2019 року на мікроданих обстеження умов життя домогосподарств України² за сценарієм найбільш імовірного розвитку соціально-економічних процесів, давав оптимістичні результати. Передбачалося, що у 2020 році рівень абсолютної бідності помітно знизиться, тобто вдасться втримати і розвинути позитивну тенденцію, яку ми відслідковували впродовж останніх років, у порівнянні зі стрибком показників бідності у 2015 році (Додаток Б).

Проте, події 2020-го розгортаються таким чином, що надбання попередніх трьох років можуть бути повністю втрачені.

¹ Рівень бідності за критерієм фактичного прожиткового мінімуму

² ОУЖД Державної служби статистики України: мікрофайли за 2018 рік та перше півріччя 2019 року

01. ПІДСУМКИ ПОПЕРЕДНІХ РОКІВ

У 2019 році (за даними 9 місяців) спостерігалось збереження позитивної тенденції до зменшення масштабів абсолютної бідності³. Так, за останній рік рівень бідності за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму зменшився з 45,0 до 41,4 %, а за доходами – з 29,3 до 24,3 %. Така позитивна динаміка відбулася в умовах підвищення розміру фактичного прожиткового мінімуму на 12,3 %⁴ (рис. 1).

При цьому в останні два роки не відбулося зростання відносної бідності, що свідчить про поширення позитивних тенденцій на всі шари суспільства. За відносним національним критерієм (75 % медіани сукупних витрат) відбулося ледь помітне зниження рівня бідності (з 24,7 до 24,4 %), а за відносним критерієм з використанням еквівалентної шкали ЄС (60 % медіани сукупних доходів) – навпаки, незначне, в межах похибки, зростання показника (з 10,7 % до 11,2 %). Це свідчить про загалом позитивні соціальні результати економічного зростання, оскільки не було посилення диференціації в нижній частині розподілу.

Можна констатувати, що період 2017 – 2019 років став етапом виходу не лише з економічної, але й із соціальної кризи.

Рис. 1. Динаміка рівня бідності за основними монетарними критеріями, за даними 9 місяців 2015 – 2019 рр.; %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України в 2015-2019 рр.

³ Рівень бідності за критерієм фактичного прожиткового мінімуму.

⁴ З 3237 до 3636 грн. в середньому на особу на місяць) за період 9 місяців 2018 – 9 місяців 2019 рр..

Суттєве зниження масштабів бідності відбулося, насамперед, за рахунок політики підвищення стандартів оплати праці в країні, яка вплинула як на населення в цілому, так і на найбільш вразливі до бідності категорії.

У системі соціального захисту найбільшу роль відігравали житлові субсидії. Їх адресність та націленість на бідних загалом були невисокими, проте значне охоплення населення субсидією у період стрімкого підвищення тарифів сприяло посиленню державної соціальної підтримки, в тому числі бідного населення. Частка охоплених житловими субсидіями серед бідних зросла з 63,0 % у 2015 році до 70,9 % у 2018 році.

Роль інших соціальних трансфертів в цей період або не зростала або зростала менш суттєво. За окремим виплатами, зокрема, на дітей, спостерігалось навіть скорочення державної підтримки. Так, у загальному обсязі ВВП у 2018 році частка допомоги при народженні дитини склала 0,51 % проти 0,73 % у 2017 році, а у видатках зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення населення – відповідно 5,91 % проти 7,62 %. Проте, бідність серед дітей зменшилася завдяки підвищенню доходів від зайнятості у переважній більшості населення.

02. ЗМІНИ У РІВНІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ НА ПОЧАТОК КАРАНТИННОГО ПЕРІОДУ

На початку запровадження карантину (березень 2020 року) 47 % українців побоювалися серйозних наслідків епідемії, 69 % зазначили, що вже постраждали від неї [1]. Впродовж місяця за даними КМІС відсоток тих, хто побоюється економічних наслідків через введення карантину становив вже 54 % [2].

На рівні загальної загрози в переважній більшості (55 %) українці бояться за падіння економіки через запровадження карантину, тоді як особисті страхи пов'язують із ризиком зараження себе та рідних (47 %) [3]. Найбільше побоюються негативних наслідків особи пенсійного віку (53 % проти 37 % серед осіб 18 – 29 років) та жителі сіл (47 % проти 44 % великих міст). За даними опитування групи «Рейтинг», проведеного в середині квітня 2020 року 61 % осіб, з тих, що повідомили про погіршення економічного становища їх сімей, відчули його загострення впродовж останнього місяця [4].

Сьогодні можна констатувати, що основними соціально-економічними наслідками коронавірусної кризи є:

Скорочення доходів або втрата основного джерела доходу. За даними агентства Info Sapiens вже в березні 2020 року 60 % опитаних зазначили, що мають фінансові втрати, в тому числі через: зменшення регулярного доходу (38 %), повну втрату ходу (16 %) та втрату роботи (14 %). Лише 46 % опитаних⁵ очікують, що отримають у повному обсязі свій заробіток за березень, тоді як майже кожен другий респондент вважає, що йому буде оплачено тільки ті дні, які він відпрацював; 29 % українців повідомили, що бояться внаслідок карантину втратити роботу, а 34 % – зменшення регулярного доходу.

Здебільшого у разі втрати доходу (як серед тих, хто вже втратив, так і серед тих, хто має потенційну загрозу) коштів населенню вистачить на один-два місяці (про це повідомили 34 %). Чим довше буде продовжуватися карантин, тим менша частка населення буде платоспроможна: тільки 5 % – мають коштів на півроку та більше.

Крім того, коронавірусна криза вдарила по такому джерелу доходів, як «перекази від заробітчан». За розрахунками, зробленими співробітниками незалежної інвестиційно-консалтингової групи ICU на підставі щомісячного звіту НБУ [5], тільки у березні порівняно із лютим втрати українців від недоотриманих приватних переказів із-за кордону склали 72,1 млн. дол. США, тобто до України приватними особами було переведено 504,7 млн. дол.

Зниження доступності купівлі базових товарів (продуктів харчування та інших необхідних товарів). За даними КМІС, 29 % населення турбується через зростання цін на продукти харчування [6]. На початку карантину внаслідок тимчасового скорочення пропозиції та

⁵ З них 61 % працівників державного сектору та 40 % – приватного.

ажіотажним попитом спостерігалось зростання цін на окремі групи товарів, зокрема крупи, м'ясо та медичні товари, що знизило споживчі можливості окремих груп населення та доступність до найнеобхідніших товарів [7]. За даними торгівельної мережі «АТБ-Маркет», вони мали підняти ціни на харчові продукти та товари першої необхідності, зокрема продукти «борщового набору» (картопля, капуста, морква, цибуля) зросли в ціні на 35 – 128 %, цукор – на 8 %, макаронні вироби – на 9,5 %, пшенична крупа – на 11 %, гречка – на 51 %, мука – на 5 %, яйця – на 6 % [8]. В результаті щонайменше 2 % населення України (за даними агентства Info Sapiens) у березні 2020 року постраждали від зростання цін та дефіциту товарів через загрозу епідемії коронавірусу, тоді як в квітні вже 4 % мали складнощі із купівлею харчів та необхідних у побуті речей [9]. Станом на середину квітня 2020 року внаслідок запровадження карантину 13,9 % українців змушені відмовляти собі в товарах повсякденного попиту [10].

Пошук нових джерел доходів через кредити. В умовах карантинних обмежень, насамперед в частині працевлаштування та пошуку засобів до існування, деякі українці вдалися до різного роду позик. Так, у квітні 2020 року було надано кредитів фізичним особам у розмірі 226,19 млрд. грн., що на 7,5 млрд. грн. більше, ніж у лютому. Водночас, у квітні непрацюючі особи отримали кредитів на суму 79,9 млрд. грн., тоді як у лютому – на 75,6 млрд. грн. [11].

Зниження фінансової спроможності для оренди житла. Втрата основного джерела доходу чи його частини породжує додатковий ризик для орендарів житла – необхідність пошуку нового житла. Так, за даними столичного агентства нерухомості, до введення карантину найбільший попит у Києві мали 2-х і 3-кімнатні квартири в Дарницькому, Голосіївському і Печерському районах, а 42 % цінового діапазону становили від 500 до 1000 доларів / місяць, через введення карантину операції з оренди житла впали вже на 32 % [12].

Погіршення соціальної стабільності та зростання криміналізації соціального середовища. Однією із загроз запровадження / подовження карантину через коронавірус є збільшення кількості крадіжок у магазинах (56 %), нападів на вулицях (46 %) та сприятиме підвищенню мародерства (45 %) [13].

Загроза поширенню добровільної соціальної ізоляції та втрата соціальних контактів («перехід» життя в віртуальне середовище). Карантин значно вплинув на звички українців, зокрема в період карантину переважна частина населення стала більше часу проводити у смартфоні (69,9 %), за комп'ютером (43,9 %) [10], у соціальних мережах (51 %), дивитися фільми (43 %), спілкуватися у месенджерах (37 %), тоді як лише кожен третій присвятив вільний час дітям (37 %), партнеру (31 %) або батькам (16 %) [14]. За період карантину 85 % українців спробували для себе щось нове, не виходячи з дому: кожен третій мав консультацію або відвідав освітні курси, кожен п'ятий – трансляції з мобільного, майже кожен десятий – скористався банківськими послугами.

Песимістичні очікування. Станом на середину квітня 68 % українців вважали, що ситуація буде тільки погіршуватися [15], тому основною поведінковою стратегією на період карантину та подолання його наслідків обирають економію коштів та заощадження (77 % опитаних агентством Info Sapiens) [9]. Вже нині, українці змушені відмовляти собі в товарах повсякденного попиту [10], інші були змушені переглянути заплановані витрати, зокрема: відкласти придбання

одягу та взуття (47,2 %), поїздки (40,9 %) та відпустки (33,3 %). Також поширеною стратегією економії коштів під час карантину є призупинення оплати товарів та послуг ЖКГ.

03. ПРОГНОЗ МОНЕТАРНОЇ БІДНОСТІ НА 2020 РІК

Мікромоделювання рівня бідності за критерієм «витрати нижче фактичного прожиткового мінімуму», здійснене на даних обстеження умов життя домогосподарств⁶ з використанням макроекономічних прогнозів, даних поточної статистики, соціологічних опитувань, оцінок експертів, свідчить, що можна очікувати повернення до значення 2017 року (рис. 2).

За оцінками, у 2019 році⁷ рівень бідності (за критерієм витрати нижче фактичного прожиткового мінімуму) становив 38,5 %, що на 4,7 в. п. або на 11 % нижче значення попереднього року.

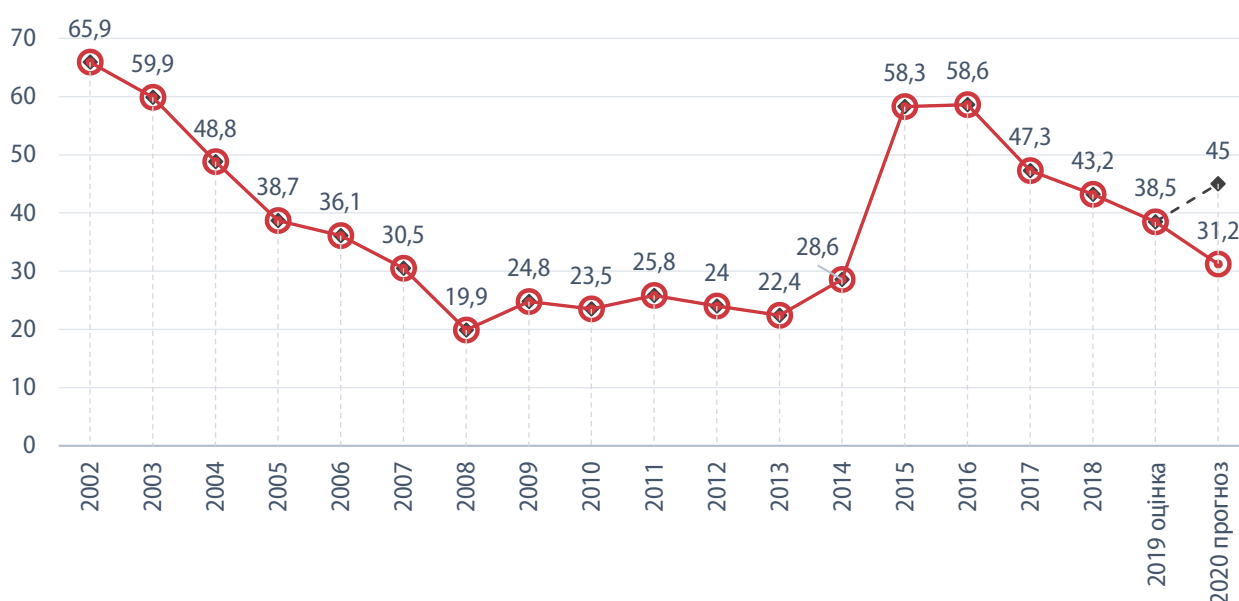

Рис. 2. Динаміка та прогноз рівня бідності (за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму), 2001 – 2020 роки.

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Якщо карантинні заходи повністю чи частково буде закінчено у червні, то за підсумками 2020 року рівень бідності зросте до 45 %, що на 6,5 в. п. або на 17 % вище значення 2019 року.

Згідно прогнозу рівня бідності на 2020 рік, побудованого наприкінці 2019 року, значення показника мало становити 31,2 %. Отже, справжнє зростання показника бідності є набагато більшим – на 13,8 в. п. або на 44 %.

⁶ Мікродані обстеження умов життя домогосподарств України: мікрофайли за 2018 рік та за 9 місяців 2018-го та 2019-го років.

⁷ За оцінкою на основі мікроданих (наразі доступні дані за 9 місяців 2019 року).

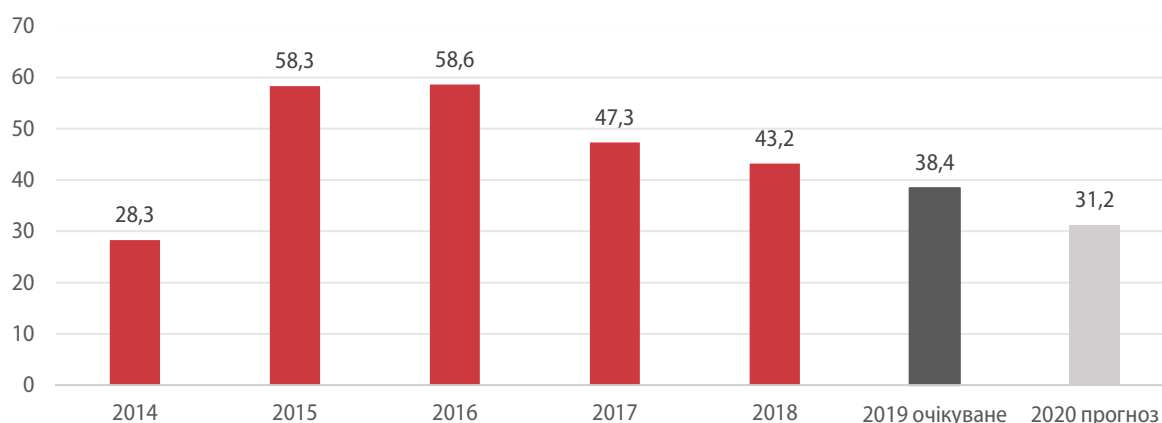
Прогноз, побудований у грудні 2019 року на мікроданих обстеження умов життя домогосподарств України Державної служби статистики України (мікрофайли за 2018 рік та перше півріччя 2019 року) за сценарієм найбільш імовірного розвитку соціально-економічних процесів, дав такі результати.

За підсумками 2019 року очікується, що рівень бідності за критерієм фактичного прожиткового мінімуму скоротиться до 38,4 %.

Прогнозна оцінка на 2020 році показує, що рівень бідності за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму становитиме 31,2 %. Тобто, прогнозується подальше скорочення рівня абсолютної бідності.

Отже, у 2020 році вдасться втримати позитивну тенденцію показників абсолютної бідності, яку ми відслідковували протягом останніх років, у порівнянні зі стрибком у 2015 році.

Рівень бідності за відносним критерієм за витратами нижче фактичного ПМ (побудований у грудні 2019 р.)

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

У розрізі окремих соціально-демографічних та соціально-економічних груп населення очікується, що в найбільшому ступені постраждають старші пенсіонери (зростання рівня бідності на 19,1 в. п. по відношенню до рівня 2019 р.) та діти віком до 18 років (на 17,3 в. п.). Діти традиційно є однією з найбільш ризикових груп, і навіть наявність дитячих допомог не дуже допомагатиме в разі втрати роботи та/або заробітку навіть хоча б одним з батьків. В інших групах населення зростання рівня бідності очікується у розмірі 16 – 17 в. п. (рис. 3).

Варто зазначити, що базовий прогноз рівня бідності, складений до початку пандемії та введення карантину, був значно більш оптимістичний і передбачав продовження тенденції до скорочення бідності в усіх групах населення. Скоригований у квітні 2020 року прогноз показує, що в результаті введення карантину в найбільшому ступені постраждають працюючі особи,

прогнозований рівень бідності яких порівняно з базовим варіантом зросте на 57,9 % – з 23,3 % до 36,8 % (Додаток А).

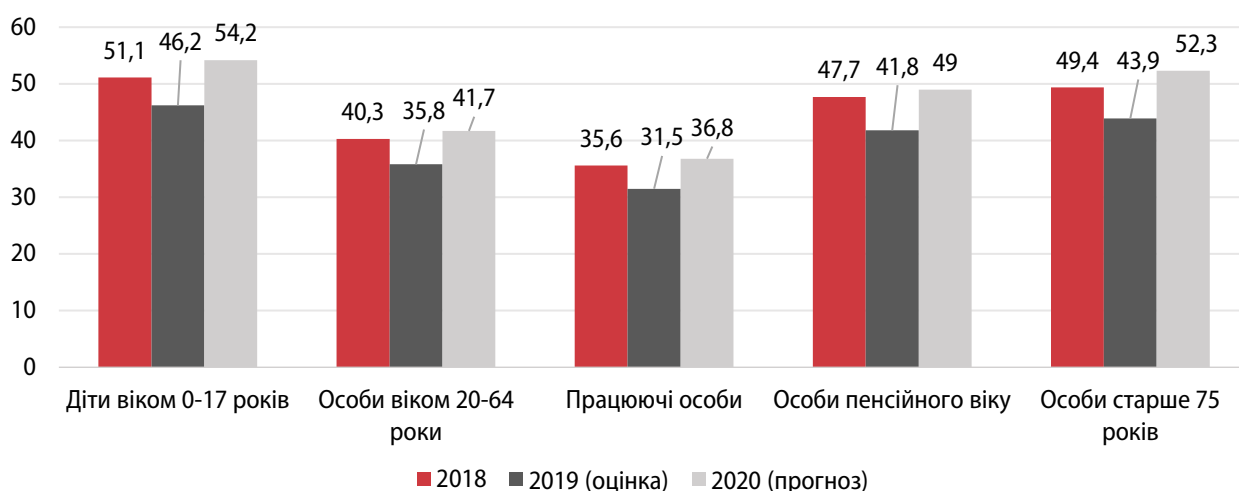

Рис. 3. Прогноз рівня бідності за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму за окремими групами населення на 2020 рік., %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Окремо слід зазначити, що, згідно скоригованого прогнозу, в усіх групах населення спостерігатиметься більше зростання бідності серед жінок, ніж серед чоловіків (по відношенню до 2019 р.). Найбільша відмінність у групі старших пенсіонерів – якщо серед чоловіків зростання рівня бідності складе 115,5 %, то серед жінок – 120,6 %. Найменша гендерна відмінність буде у групі осіб у віці 20 – 64 роки, в якій зростання рівня бідності жінок лише на 0,4 в. п. перевищить рівень бідності чоловіків (116,7 % проти 116,3 %).

За прогнозними оцінками, відбудеться зростання рівня бідності по усіх типах сімей, а **найбільше постраждають домогосподарства з дітьми.**

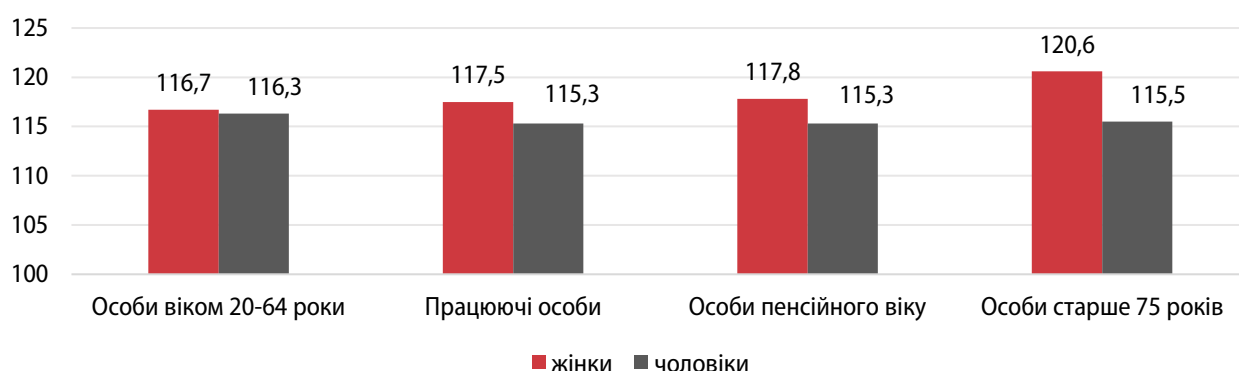

Рис. 4. Зростання прогнозного рівня бідності 2020 року по відношенню до 2019 року в окремих групах населення залежно від статі, %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Очікується зростання рівня бідності серед сімей з дітьми до 53,1 %, що на 6,5 % перевищуватиме показник базового 2018 року і на 19,6 % – рівень бідності в 2019 році (табл. 1).

Таблиця 1. Прогноз ріння бідності на 2020 рік за основними типами домогосподарств, %

Тип домогосподарства	Рівень бідності за фактичним прожитковим мінімумом (за витратами)		Співвідношення 2020 р. до 2018 р.,
	2018	2020	
Двоє дорослих із двома дітьми	58,4	63,4	108,5
Троє або більше дорослих з дітьми	56,1	60,6	107,9
Один дорослий з дітьми	47,0	50,4	107,3
3 дітьми, де є принаймні один безробітний	66,2	70,6	106,6
Домогосподарства з дітьми	49,9	53,1	106,5
3 дітьми до 3 років	58,6	60,6	103,4
Двоє дорослих, з них принаймні один віком 65 років і старше	46,7	48,3	103,4
Двоє дорослих з однією дитиною	37,7	38,9	103,2
Без дітей, де є принаймні один безробітний	53,7	55,1	102,5
3 трьома та більше дітьми	70,7	72,3	102,3
Домогосподарства без дітей	35,4	35,6	100,6
Україна	43,2	45,0	104,2

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Примітка. Типи домогосподарств відсортовані у порядку зменшення рівня співвідношення прогнозного рівня бідності 2020 року до рівня 2018 року.

Водночас, рівень бідності бездітних домогосподарств в 2020 році залишиться майже не змінним у порівнянні із 2018 роком: перевищуватиме показник базового року тільки на 0,2 в. п. – 35,4 %, але відзначиться доволі серйозним зростанням на рівні 4 в. п. порівняно із оціночним рівнем бідності в 2019 році.

Компенсаторні антикризові заходи, розроблені урядом в частині поширення соціальних програм та підвищення їх доступності для окремих груп населення України, насамперед осіб працездатного віку, що втратили дохід, а також осіб старшого пенсійного віку, в цілому позитивно вплинуть на становище бездітних домогосподарств. Так, наявність в складі домогосподарства принаймні одного безробітного в умовах кризи підвищить ризик бідності для даного типу домогосподарства на 2,5 %, тобто частка бідних з урахуванням наслідків кризи становитиме 55,1 % проти 53,7 % у базовому році.

Прогнозується, що внаслідок кризи в 2020 році рівень бідності за фактичним ПМ найбільше (порівняно до базового 2018 року) зросте серед домогосподарств, які складаються із двох дорослих із дітьми – аж на 8,5 %, і становитиме 63,4 % (проти 58,4 %).

Також очікуються найвищі темпи зростання (в межах 6,5 – 8 %) рівня бідності серед традиційно вразливих для України типів домогосподарств. Так, зросте частка бідних серед багатопокілнних сімей (троє та більше дорослих із дітьми) до рівня 60,6 % (на 7,9 %), неповних сімей (один дорослий з дітьми) – до 50,4 % (на 7,3 %); серед сімей з дітьми і принаймні одним безробітним – до 70,6 % (на 6,6 %).

На мінімізацію ризиків бідності за умов кризи спрацює наявність у складі домогосподарства осіб, котрі отримують трансферти у вигляді пенсій та соціальних допомог. Так, серед сімей із дітьми до 3-х років, домогосподарств із двох дорослих, один з яких віком 65 років та старше, рівень бідності зросте на 3,4 % до 60,6 % та 48,3 % відповідно.

За змодельованими даними, у 2020 році спостерігатиметься традиційна закономірність щодо збільшення рівня бідності зі зменшенням розміру населеного пункту. Так рівень бідності (за абсолютним критерієм нижче фактичного ПМ) у Києві становитиме 28,4 %, в інших великих містах – 34,3 %. Тобто у великих містах рівень абсолютної бідності буде суттєво менше середнього значення по країні. Рівень бідності у малих містах у 2020 році становитиме 49,9 %. У сільській місцевості більшість населення буде бідним – 54,6 %.

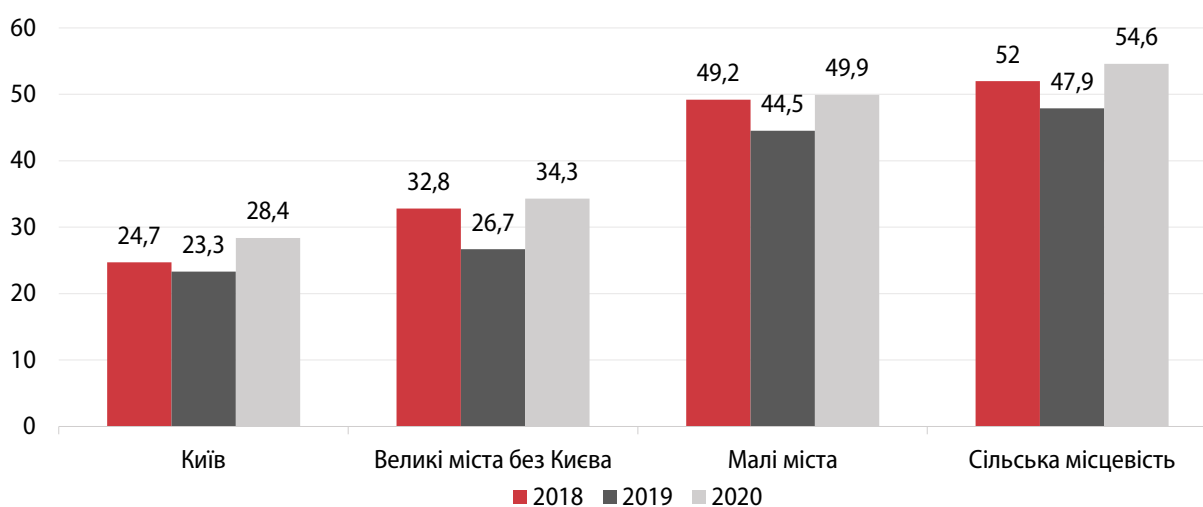

Рис. 5. Рівень абсолютної бідності населення України у 2018 – 2020 рр., за типом місцевості, %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Рівень бідності у Києві порівняно з 2019 роком зросте на 5,1 в. п. або на 22 %, у інших великих містах зростання було відчутно більшим (з 26,7 % до 34,3 %). При цьому менш помітним буде зростання показника у малих містах та сільській місцевості – відповідно на 12 та 14 % або на 4,4 та 6,7 в. п.

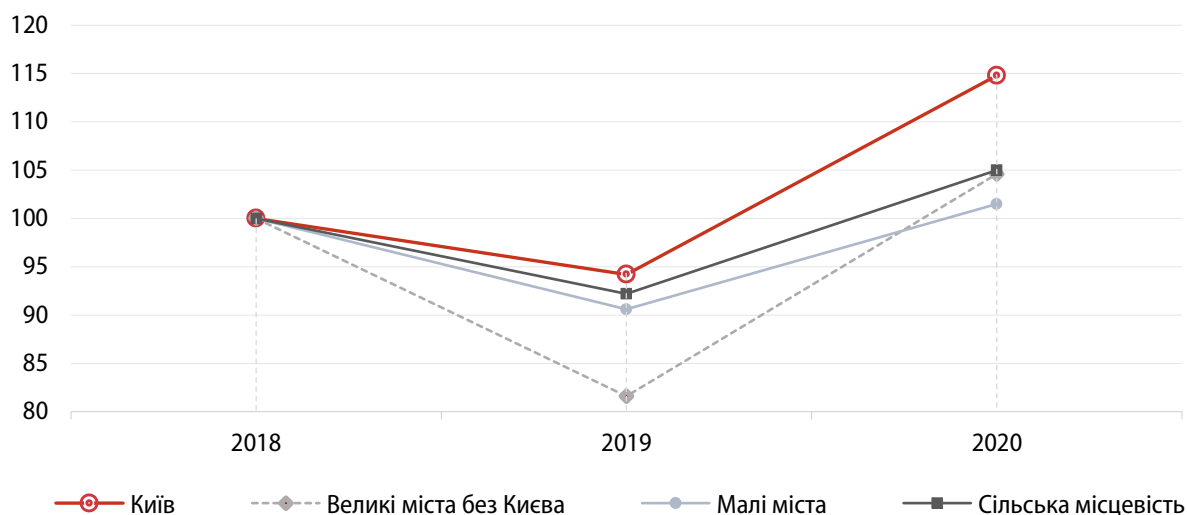

Рис. 6. Темп зміни рівня абсолютною бідності у 2018 – 2020* рр., за типом місцевості, %, 2018=100

* – дані за 2019 рік є попередньою оцінкою, 2020 – прогноз.

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

У прогнозі, який був розроблений у грудні 2019 року, очікувалося зниження рівня бідності по всіх типах місцевості. Тобто вплив пандемії та карантинних заходів, пов'язаних з нею, не просто збільшив прогнозні рівні бідності, а змінив тенденцію – зі зниження до її зростання. Так, рівень бідності у малих містах прогнозувався на рівні 35,5 %, тобто менше на 14,4 в. п., або на 40,6 % від поточного прогнозу. У сільській місцевості різниця становила 13,5 в. п. та 32,8 %.

Таким чином, зростатиме розрив у показниках бідності між м. Київ та іншими великими містами. Водночас відбудеться скорочення розриву у показниках бідності великих та малих міст і сільською місцевістю за абсолютним критерієм бідності. Найбільш суттєво збільшиться рівень бідності у великих містах (без Києва). Отже, відповідно до закладених гіпотез, найбільш ситуація з COVID-19 вплине на доходи мешканців великих міст.

04. ПРОГНОЗ СТРУКТУРНОЇ БІДНОСТІ НА 2020 РІК

За рахунок падіння доходів населення відбувається зміщення структури споживання. Зокрема, населення, в якого зменшилися доходи, переймає структуру споживання біднішої децильної групи. За рахунок такого переходу в бідніший дециль підвищується частка витрат на харчування в структурі загальних витрат. Підтвердженням цьому є зміна рівня структурної бідності. Суть структурно-витратного критерію вимірювання бідності полягає у вимірюванні частки витрат на харчування у структурі загальних витрат. **Якщо частка витрат на харчування становить понад 60 % сукупних витрат, таке домогосподарство вважається бідним.**

Змодельювавши доходи та витрати 2019 та 2020 років, можна проаналізувати рівень структурної бідності в динаміці (рис. 7).

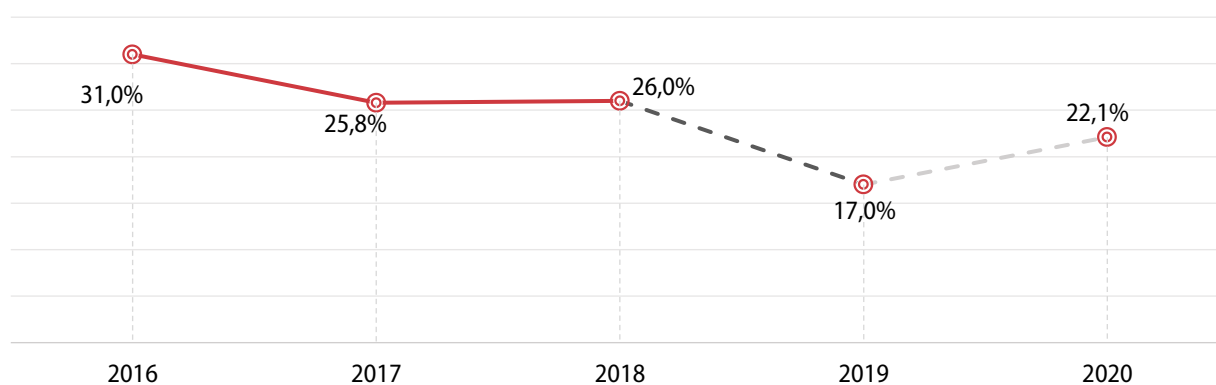

Рис. 7. Рівень бідності за ознакою витрати на харчування більше 60 % загальних витрат, 2016 – 2020 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Простежується зниження рівня структурної бідності з 2017 року. У 2018 році більше чверті населення (26 %) витрачали на харчування понад 60 % загальних витрат. У 2019 році відбулося зниження рівня бідності за цим критерієм до 17 %. Прогнозні дані 2020 року свідчать про те, що за рахунок зниження доходів у значної кількості населення відбудеться зростання рівня структурної бідності на 5,1 в. п. до 22,1 %.

Таким чином, внаслідок кризи відбудеться зростання масштабів структурної бідності в країні, проте, на відміну від монетарної бідності, це зростання буде не таким суттєвим, а значення показника не повернеться до рівня 2018 року.

05. ПОЗБАВЛЕННЯ ТА ДЕПРИВАЦІЙНА БІДНІСТЬ: ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ

Вплив епідемії та карантинних заходів на більшість сфер суспільного життя проявлятиметься переважно через фінансову складову і відобразатиметься на економічних показниках. Разом з тим, впливи на соціальну складову життя і можливості населення теж будуть істотними, а подекуди і критичними. Відтак зросте рівень позбавлення (депривацій) серед населення.

Практичне виключення більшості із контексту соціального життя через запровадження карантинних заходів, вимушена соціальна дистанція, необхідність постійного перебування вдома призвели до різкої зміни способу життя, що в подальшому спричинить трансформацію соціальних зв'язків, способів соціальної взаємодії та комунікацій. Для родин, що мають невелике помешкання, проживають у багатопоколінних домогосподарствах, соціальна ізоляція ще й означає відсутність особистого простору, обмеження можливості працювати дистанційно та повноцінно відпочивати, що негативно позначається на психологічному здоров'ї вже зараз та загострить відчуття позбавленості за житловими умовами в майбутньому.

Впливи можна умовно поділити на дві групи:

- ті, що вже позначились чи позначаться на позбавленнях найближчим часом та частково або повністю будуть нівельовані зі зняттям карантинних обмежень;
- впливи, що проявляться у більш віддаленій перспективі та будуть тривалими у часі, подолання їх негативних наслідків потребуватиме багато зусиль та ресурсів; їх оцінка подана у таблиці 2.

Таблиця 2. Вплив карантинних заходів на окремі аспекти депривацій

Процес чи явище, що призведе до зростання депривацій	Аспекти депривацій, на які матиме вплив процес чи явище	Рівень поширення депривацій серед населення та очікувані наслідки впливу процесів чи явищ
Неповна зайнятість, безробіття та, як наслідок, зменшення регулярних трудових та пасивних доходів населення	<i>Фінансові можливості домогосподарства щодо задоволення неочікуваних необхідних витрат</i>	Станом на 16 квітня 2020 р. чисельність безробітних зросла на 27 % проти аналогічного періоду минулого року. Кількість неофіційних безробітних прогнозується на рівні 3 млн. осіб [16].
Курсова нестабільність грошової одиниці та значний рівень інфляції		Курс гривні до долара у 2020 році знизиться на 25 %, проти зміцнення на 14 % у 2019 році [17]. Прогнозний рівень інфляції на 2020 рік 11,6 %, проти 4,1 % у 2019 році.

<p>Неспроможність деяких банків виконувати фінансові зобов'язання перед своїми вкладниками</p>		<p>Населення вивело зі своїх рахунків лише 2,7 млрд. грн., що менше, ніж 1 % від загальної суми вкладів. Наразі у НБУ спостерігають процес повернення грошей на банківські депозити [18].</p>
<p>Проїдання накопичених заощаджень</p>		<p>За даними агентства Рейтинг, заощаджень вистачить для 63 % опитаних менше, ніж на місяць; 6 % – півроку, 3 % – на рік [19]. Можлива зміна споживчих пріоритетів населення, ймовірність поширення фінансовозберігаючої поведінки на майбутнє.</p>
<p>Обмежений доступ до проведення медичних обстежень, отримання лікувальних процедур, придбання медичного приладдя, лікування у стаціонарі, відвідування стоматолога та протезування</p>	<p><i>Доступ до медичних послуг: послуги лікаря у медичному закладі, аналізів, обстежень, процедур, лікування в стаціонарі</i></p>	<p>На недостатність коштів на охорону здоров'я у 2019 році вказали 22,8 % населення, 21,6 % в містах та 25,2 % – у сільській місцевості. Незабезпеченість населеного пункту своєчасними послугами екстреної (швидкої) медичної допомоги- 16,1 %.</p> <p>Через неможливість вчасного проведення обстежень, планового лікування хвороб у населення можливе погіршення стану здоров'я, що потребуватиме у подальшому більших фінансових витрат.</p>
<p>Запровадження дистанційного навчання, в тому числі і підготовки до ЗНО. За відсутності технічних засобів навчання – неможливість їх придбати через закриття магазинів, транспортного сполучення та зниження рівня поточних доходів.</p>	<p>Освіта та дошкільне виховання: (недостатність коштів для отримання будь-якої професійної освіти)</p>	<p>На недостатність коштів для отримання будь-якої професійної освіти у 2019 році вказали 5,7 % населення, 4,7 % в містах та 7,6 % - у сільській місцевості.</p> <p>В Україні більше 15 тисяч закладів загальної середньої освіти. За даними органів управліннь освіти, у 3 % шкіл (більше 450 шкіл) відсутній Інтернет. Зрозуміло, що це заклади сільської місцевості. Враховуючи звуження фінансових можливостей населення та зростання цін на контрактну форму навчання за рахунок введення так званої індикативної собівартості у наступному навчальному році, можна</p>
<p>В умовах вимушеної відсутності роботи і поточних доходів за час карантину – необхідність спрямування коштів, відкладених на навчання, на поточне споживання.</p>		

<p>Закриття кордонів, що унеможливить вступ до навчальних закладів інших країн та посилить конкуренцію серед вступників до вітчизняних навчальних закладів.</p>		<p>обґрунтовано стверджувати, що рівень позбавлення серед населення через неможливість отримати освіту (особливо вищу) зростає. При цьому розрив між показниками міста і села буде теж зростати.</p>
<p>Закриття бібліотек, де працювали бібліохаби та можна було скористатись безкоштовним доступом до Інтернету.</p>		
<p>Відсутність у значної частини населення комп'ютерів та «проїдання» за час карантину заощаджень, що могли бути використані на купівлю комп'ютерної техніки.</p>	<p>Матеріальна депривація: відсутність можливості доступу до Інтернету вдома для особистого використання протягом останніх 12 місяців</p>	<p>Через відсутність комп'ютера відчували позбавлення 11,7 % населення, 7,3 % у містах та 19,7 % у селі. За даними 2019 року, 72,2 % осіб старше 16 років мали доступ до Інтернету вдома, 81,3 % у місті та лише 54,8 % у селі. Не могли собі дозволити мати Інтернет 27,4 % сільських жителів.</p>
<p>Загальне погіршення економічної ситуації в країні, в тому числі і на фірмах-надавачах послуг Інтернет, що спричинить падіння темпів розширення мережі Інтернет послуг для приватних користувачів, особливо в сільській місцевості.</p>		<p>Звуження вибору туристичних маршрутів, курортного лікування в інших країнах через закриття географічних кордонів</p>
<p>Обмеження можливостей відпочинку та дозвілля поза місцем постійного проживання внаслідок адміністративного стримування переміщень між адміністративно-територіальними одиницями</p>	<p>Відпочинок та дозвілля</p>	<p>Погіршення здоров'я і самопочуття окремих категорій громадян, що потребують санаторно-курортного лікування</p>
<p>Погіршення забезпеченості населення послугами закладів культури і мистецтва</p>		<p>Зростання відкладеного попиту на послуги соціально-культурної сфери. За перші два тижні карантину продажі в усіх сферах креативних та культурних індустрій впали у середньому на 50 %.</p>

Обмеження послуг через згорання мережі закладів фізичної культури і спорту		Зниження фізичної активності населення, можливостей різноманітного дозвілля
Зростає частка населення, що не може сплатити за комунальні платежі.	<i>Житлові умови домогосподарств (недостатність коштів для:</i>	
У великих містах існує проблема, що провінційні жителі, які працюють часто в сфері послуг, не зможуть сплачувати за оренду житла.	<ul style="list-style-type: none"> ■ своєчасної та в повному обсязі оплати рахунків за житло та необхідні послуги з його утримання або оплати газу для приготування їжі; ■ підтримування достатньо теплої температури у своєму житлі (на придбання палива, обігрівача тощо) протягом опалювального сезону; ■ своєчасної та в повному обсязі оплати орендних, іпотечних платежів, платежів за споживчими кредитами тощо) 	
Внаслідок недоотримання коштів за комунальні платежі підприємства ЖКГ будуть змушені згорнути інвестиційні програми, що потенційно погіршить якість надання послуг.		За нормальних умов нестачу коштів на оплату житла за даними 2019 року відчували 20,5 % сімей, на підтримання теплої температури в житлі – 22,9 %, для оплати оренди і іпотеки – 4,1 %. Про погіршення ситуації свідчать дані ДТЕК Київські електромережі, за якими «вже у квітні загальний борг становить майже 60 млн. грн. Якщо клієнти і надалі не будуть платити за використану електроенергію, то до кінця травня 2020 року борг зросте до 153,2 млн. грн., що дорівнює практично половині інвестиційної програми компанії у минулому році» [21]. Дані ріелторів «Асоціації фахівців з нерухомості» свідчать про падіння попиту на оренду житла на 80 % [22].
1. Багато родин, члени яких зараз не працюють або змушені працювати і навчатися вдома, можуть зіткнутись із недобросовісними сусідами, які в цей час роблять ремонт у своїх квартирах або слухають гучно музику і т. д., тим самим порушуючи спокій сусідів. 2. Через пожежі у низці населених пунктів – смог та неприємний запах, проте виїхати із зони забруднення неможливо через карантинні обмеження та відсутність транспортного сполучення.	Характеристики фізичного та соціального середовища місцевості проживання домогосподарства шум від сусідів чи шум з вулиці (транспортний рух, підприємство, фабрика тощо) забруднення, вугільний пил або інші екологічні проблеми (смог, неприємні запахи, забруднена вода тощо)	Шум від сусідів чи шум з вулиці (транспортний рух, підприємство, фабрика тощо) за даними 2019 року відчують 8,7 % сімей, при цьому в містах 11,4 %. Про погіршення ситуації говорять об'єднання громадян в соціальних мережах для боротьби з шумом від сусідів під час карантину [22]. Погану ситуацію із забрудненням чи екологічними проблемами в 2019 році відмітили 15,7 % родин.

Джерело: побудовано автором.

ВИСНОВКИ

Якщо карантинні заходи повністю чи частково буде закінчено у червні, то за підсумками 2020 року рівень бідності зросте до 45 %, що на 6,5 в. п. або на 17 % вище значення 2019 року. Згідно прогнозу рівня бідності на 2020 рік, побудованого наприкінці 2019 року, значення показника мало становити 31,2 %. Отже, справжнє зростання показника абсолютної бідності є набагато більшим – на 13,8 в. п. або на 44 %.

За прогнозними оцінками, відбудеться зростання рівня бідності по усіх типах сімей, а найбільше постраждають домогосподарства з дітьми. У розрізі окремих соціально-демографічних та соціально-економічних груп населення очікується, що в найбільшому ступені постраждають старші пенсіонери та діти віком до 18 років.

Зростатиме розрив у показниках бідності між м. Київ та іншими великими містами. В той же час, відбудеться скорочення розриву у показниках бідності великих та малих міст і сільською місцевістю за абсолютним критерієм бідності. Найбільш суттєво збільшиться рівень бідності у великих містах без Києва. Отже, відповідно до закладених гіпотез найбільш ситуація з COVID-19 вплине на доходи мешканців великих міст.

Внаслідок кризи відбудеться зростання масштабів структурної бідності в країні, проте, на відміну від монетарної бідності, це зростання буде не таким суттєвим, а значення показника не повернеться до рівня 2018 року.

Впливи на соціальну складову життя і можливості населення теж будуть істотними, а подекуди і критичними. Відтак зросте рівень позбавлення (депривацій) серед населення. Проте зростання деприваційної бідності може бути відтерміновано на 2021-2022 роки, оскільки сьогоднішні показники зазвичай відображають надбання минулих років з лагом у 1 – 3 роки. У перспективі слід очікувати зростання показників депривації, оскільки коронавірусна криза може мати довгі наслідки, які трансформують споживчі можливості та зачеплять різні аспекти споживчої поведінки.

На першому етапі кризи, викликаній епідемією та карантинними заходами, найбільшою мірою постраждають працюючі з нижчим рівнем освіти та кваліфікації, для яких навіть незначне зниження доходів призводить до потрапляння у зону бідності. Зростуть ризики бідності для сімей, де працює лише одна особа, найбільше це стосується одиноких батьків.

Категорії, для яких основним джерелом доходів є соціальні трансферти, відчують вплив на другому етапі кризи, який припаде на останній квартал року або на наступний рік. Саме в цей період найбільш гостро постане питання наповнення бюджетів всіх рівнів, а отже, і можливості здійснювати соціальні зобов'язання. В таких умовах замороження соціальних гарантій та соціальних виплат може призвести до зростання бідності серед вразливих категорій, які повністю залежні від державної підтримки. Проте про серйозність таких впливів можна буде говорити лише згодом.

Можна припустити, якщо падіння ВВП становитиме до 10 %, то ситуація з доходами населення буде цілком контрольована. Більшою мірою можуть постраждати дрібні підприємці, а також наймані працівники підприємств, розташованих у великих містах. Більш вразливими до зменшення ресурсів будуть сім'ї з недиверсифікованими джерелами доходів та великим числом утриманців.

Навіть некритичне зниження ВВП (на 4 – 10 %) в нинішній ситуації може мати серйозні наслідки для масштабів бідності в країні. Скоріше за все, позитивна динаміка абсолютної бідності за 2017 – 2019 роки буде повністю втрачена, і за оптимістичним сценарієм можна очікувати повернення до значень 2018 року. Імовірніше криза може вплинути на збільшення ризиків бідності серед тих категорій населення, які традиційно перебували у гіршому становищі. При цьому скорочення доходів у більш благополучних сімей здебільшого не матиме крайніх наслідків – вони не опиняться серед бідних, хоча суттєво звузять свої споживчі можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дослідження громадської думки щодо ситуації у країні під час пандемії COVID-19 [Електронний ресурс] / І. Волосевич, Д. Беланенко, Д. Савчук // Info Sapiens. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://sapiens.com.ua/publications/socpol-research/114/IS_Coronavirus_31.03.pdf
2. Оцінка успішності влади та реакція суспільства на епідемію коронавірусу та політичні події в країні [Електронний ресурс] // КМІС. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=930&page=4>
3. Що обирають українці: бідність або зараження [Електронний ресурс] // Gradus. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://gradus.app/media/documents/Bidnist_vs_Virus.pdf
4. Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв [Електронний ресурс] // Соціологічна група «Рейтинг». – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://ratinggroup.ua/research/ukraine/7ffb32fbbac0ba2a21713d0a9f2c5d5.html>.
5. Макрогляд. Економіка на карантині [Електронний ресурс] // ІСІ. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.icu.ua/uk/research>
6. Оцінка успішності влади та реакція суспільства на епідемію коронавірусу та політичні події в країні [Електронний ресурс] // КМІС. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=930&page=1>
7. Експерти вважають, що коронавірус та карантин обвалять економіку України щонайменше на 10% [Електронний ресурс] // ТСН. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://tsn.ua/groshi/scho-bude-z-kursom-dollarom-ta-cinami-vidpovidi-na-golovni-zapitannya-pro-naslidki-karantinu-dlya-ukrayini-1530495.html>
8. В Україні зросли ціни на продукти і товари першої необхідності і [Електронний ресурс] // delo.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/v-ukraine-vyrosli-ceny-na-produkty-i-tovary-perv-366482/>
9. Дослідження громадської думки щодо ситуації у країні під час пандемії COVID-19 [Електронний ресурс] / І. Волосевич, Д. Беланенко, Д. Савчук // Info Sapiens. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://sapiens.com.ua/publications/socpol-research/114/IS_Coronavirus_31.03.pdf
10. На чому економлять українці під час карантину [Електронний ресурс] // zn.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/na-chomu-ekonomlyat-ukrayinci-pid-chas-karantinu-opituvannya-344419_.html
11. Економіка карантину. Кредити фізичним особам / з них непрацюючі [Електронний ресурс] // Рейтинг. Бізнес в офіційних цифрах. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:

<https://q.rating.zone/?fbclid=IwAR1SZJuTa16HlIX2w8NReS2Ojf2JD78-wlOq0mvcs0Evk6Juz4wiSyvYfZA#labour>

12. Кількість операцій з оренди житла в столиці впала на 32% у березні [Електронний ресурс] // zik.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://zik.ua/news/ludyna/kilkist_operatsii_z_orendy_zhytla_v_stolytsi_vpala_na_32_za_berez_en_964827
13. Соціологи з'ясували моторошні наслідки продовження карантину [Електронний ресурс] // Главред. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://glavred.info/ua/ukraine/10162790-ukraincy-v-shoke-sociologi-vyasnili-zhutkie-posledstviya-prodleniya-karantina.html>
14. Чим українці найбільше займаються на карантині [Електронний ресурс] // zn.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/chim-ukaryinci-naybilshe-zaymayutsya-na-karantini-opituvannya-344184>
15. Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв [Електронний ресурс] // Соціологічна група «Рейтинг». – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rq_ua_cc_iii_wave_press.pdf
16. Безробіття в Україні наростає – як упоратися з тим державі [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3008987-bezrobitta-v-ukraini-narostae-ak-uporatisa-z-tim-derzavi.html>
17. Rating Action Commentary Fitch Revises Ukraine's Outlook to Stable; Affirms at 'B' [Електронний ресурс] // Fitch Ratings. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fitchratings.com/research/sovereigns/fitch-revises-ukraine-outlook-to-stable-affirms-at-b-22-04-2020>
18. У світі нова економічна криза: що робити, щоб не залишитися без грошей? [Електронний ресурс] // hromadske.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://hromadske.ua/posts/u-sviti-nova-ekonomichna-kriza-sho-robiti-shob-ne-zalishitsya-bez-groshej>
19. Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв [Електронний ресурс] // Соціологічна група «Рейтинг». – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://ratinggroup.ua/research/ukraine/7ffb32fbbac0ba2a21713d0a9f2c5d5.html>
20. Психоемоційний стан українців на карантині: загальні оцінки та динаміка [Електронний ресурс] // Соціологічна група «Рейтинг». – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/psihoemocionalnoe_sostoyanie_ukraincev_na_karantine_obschie_ocenki_i_dinamika.html?fbclid=IwAR2ZYfOUJ_sXmZWzEzk12BG9BTkwj3GAKWedmXXC29pCNzvtv-NuV7SUCXI
21. Через карантин кияни почали нарощувати борги за електроенергію [Електронний ресурс] // 100realty.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://100realty.ua/uk/news/cerez-karantin-kiani-pocali-narosuvati-borgi-za-elektroenergiu>

22. Ринок оренди в Києві впав, а продажі квартир зупинилися [Електронний ресурс] // finance.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/467282/rynok-orendy-v-kyievi-vpav-a-prodazhi-kvartyr-zupynylasya>
23. Карантин під звуки перфоратора: що робити, якщо у сусідів ремонт [Електронний ресурс] // tsn.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://tsn.ua/video/video-novini/karantin-pid-zvuki-perforatora-scho-robiti-yakscho-u-susidiv-remont.html>

ДОДАТОК А

Аналітична записка «Комплексна оцінка бідності в Україні за 2016 – 2018 роки»

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА СИТУАЦІЇ

У 2018 році закріпилася тенденція щодо зменшення масштабів бідності в країні та загального покращення показників рівня життя. Насамперед, про це свідчить зменшення рівня абсолютної бідності⁸, яке розпочалося з першого кварталу 2018 року та було підтверджено річними даними. На відміну від 2017 року, у 2018-му відбулося також скорочення рівня відносної бідності. Це свідчить, що бідніші верстви почали отримувати більший зиск від результатів економічного зростання порівняно з рештою населення. Загалом, зменшення рівня відносної бідності на фоні стійкого економічного зростання свідчить про позитивні зміни в розподіл доходів, чого не вдавалося досягти впродовж всіх років моніторингу бідності (з 1999-го року).

У 2018 році порівняно з 2017 р. рівень бідності за витратами нижче фактичного ПМ зменшився з 47,3 % до 43,2 %, а за доходами – навіть з 34,9 % до 27,6 %. Така позитивна динаміка відбулася в умовах підвищення розміру фактичного прожиткового мінімуму на 10,9 % (з 2941 до 3263 грн. в середньому на особу на місяць). Рівень абсолютної бідності, розрахований на основі офіційно затвердженого прожиткового мінімуму, знизився на 45,8 % і опустився до позначки 1,3 %. Скоротився також рівень бідності за міжнародним критерієм ООН, але несуттєво: у 2018 році він становив 1,8 %, що на 0,1 в. п. нижче значення 2017 року. Такі коливання на малочисельних сукупностях не можуть трактуватися однозначно, оскільки наближаються до рівнів статистичних похибок.

Показники відносної бідності демонструють протилежно направлені тенденції, так за національним критерієм (75 % медіани сукупних витрат) відбулося скорочення рівня бідності на 0,3 в. п., а за критерієм з використанням еквівалентної шкали ЄС (60 % медіани сукупних доходів) спостерігається суттєве підвищення показника на 1,9 в. п. Така динаміка здебільшого пояснюється випереджаючим зростанням вартісного значення межі відносної бідності за шкалою еквівалентності ЄС⁹, яке в свою чергу стало наслідком підвищення номінальних доходів переважної більшості населення.

⁸ Рівень бідності за критерієм фактичного прожиткового мінімуму

⁹ У 2018 році порівняно з 2017 роком відбулося зростання вартісного значення межі відносної бідності за шкалою еквівалентності ЄС (на 546 грн., або на 21,2 %), при цьому офіційно затверджений прожитковий мінімум як межа абсолютної бідності збільшився на 141 грн., або на 8,8 %, а фактичний прожитковий мінімум – на 10,9 %.

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ МОНЕТАРНОЇ БІДНОСТІ ТА ДЕФІЦИТ ДОХОДІВ БІДНОГО НАСЕЛЕННЯ

За аналізований період відбулося зростання вартісного значення межі бідності за всіма монетарними критеріями, при цьому найбільше зросло значення межі відносної бідності за шкалою еквівалентності ЄС (на 21,2 %), межа відносної бідності за національним критерієм теж суттєво збільшилася (на 15,7 %). Офіційно затверджений прожитковий мінімум як межа абсолютної бідності збільшився на 8,8 %, а фактичний прожитковий мінімум – на 10,9 %.

Зростання рівня бідності відбулося лише за відносним критерієм за шкалою еквівалентності ЄС. За рештою монетарних критеріїв спостерігається зниження показників, найбільш відчутним воно було за абсолютним критерієм за доходами нижче фактичного ПМ – на 20,9 % або на 7,3 в. п. Таким чином, за цим критерієм рівень бідності зменшився майже удвічі порівняно з 2015-м роком – з 51,9 до 27,6 %.

Показник сукупного дефіциту доходів бідного населення за останній рік зріс лише за одним критерієм – відносним за витратами. Серед усіх критеріїв у 2018 році найвищим був сукупний дефіцит за критерієм витрати нижче фактичного ПМ – 13,4 млрд. грн. на місяць. Саме така сума теоретично була потрібна для підтягування всіх бідних за цим критерієм до межі бідності.

Середній дефіцит доходу у 2018 році зріс за всіма критеріями виміру бідності, окрім абсолютного за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму. Середній дефіцит доходу мав великий розмах варіації від 277 грн. на місяць (за доходами нижче законодавчо встановленого ПМ) до 802 грн. на одну бідну особу (за витратами нижче фактичного ПМ). Саме таких коштів не вистачало у 2018 році в середньому на місяць одній бідній особі залежно від обраної межі бідності. Найбільше (на 15,8 % до 534 грн.) збільшився середній дефіцит доходу за відносним критерієм за витратами.

Показник глибини бідності у 2018 році за відносним критерієм за витратами залишився без змін (20,4 %), проте за рештою критеріїв (абсолютні критерії за витратами, за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму та доходами нижче законодавчо встановленого ПМ) відбулося помітне зниження показника, відповідно на 1,1; 0,9 та 3,3 в. п. Таким чином, спостерігається загальне зменшення диференціації серед бідного населення, і наближення його доходів (витрат) до межі бідності.

МОНЕТАРНА БІДНІСТЬ ЗА ТИПАМИ ДОМОГОСПОДАРСТВ ТА СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИМИ ГРУПАМИ НАСЕЛЕННЯ

Найбільш вразливою соціально-демографічною групою населення є діти (особи 0 – 17 років), майже третина яких у 2018 році потрапляє до категорії бідних за відносним критерієм (рівень відносної бідності дорівнює 30,6 %). Другою за ризиком бідності групою є особи у віці 75 років та старше, 27,9 % яких є бідними за відносним критерієм. За абсолютним критерієм (за доходами) рівень бідності в цих групах становить відповідно 35,0 % та 31,9 %. Необхідно

відмітити, що серед осіб у віці 75 років та старше існує суттєва гендерна нерівність, так рівень бідності чоловіків дорівнює 27,1 %, в той час як для жінок він становить 28,3 %. Проте, такі відмінності можуть бути пов'язані зі статистичною похибкою спостережень на малих сукупностях.

Ще однією вразливою групою можна вважати осіб пенсійного віку, оскільки 25,4 % серед них є бідними за відносним критерієм, що перевищує середньоукраїнське значення (24,1 %). У 2018 році рівень бідності чоловіків пенсійного віку становив 26,3 % проти 25,0 % серед жінок, проте за абсолютним критерієм бідності (згідно якого вартісне значення межі помітно вище) спостерігалась протилежна ситуація, а саме, жінки – 35,6 %, чоловіки – 31,5 %.

Найнижчі рівні відносної та абсолютної бідності було зафіксовано серед працюючих: 18,8 % та 18,2 % залежно від критерію. На показники бідності серед працюючих впливає гендерний чинник – показники серед жінок є дещо нижчими: рівень відносної бідності серед чоловіків у 2018 р. становив 19,7 %, перевищуючи аналогічний показник по жінках на 2,0 в. п. Різниця за абсолютним критерієм бідності була трохи меншою – 1,6 в. п.

Порівняно з 2017 р. поліпшення ситуації з відотною бідністю відбулося серед осіб у віці 0 – 17 років на 1,9 в. п., підлітків (особи у віці 16 – 19 років) – зменшення на 2,7 в. п. За всіма іншими соціально-демографічними групами показники відносної бідності збільшилися, або залишилися без змін, як для групи працюючих.

За абсолютним критерієм була зафіксована тенденція щодо значного зменшення рівня бідності за всіма соціально-демографічними та соціально-економічними групами населення.

Отже, незалежно від обраного критерію, рівень бідності серед працюючих та осіб віком 20 – 64 роки є значно нижчим за середнє по країні значення, а до вразливих груп потрапляють діти та так звані «старі» пенсіонери, тобто особи без залишкової працездатності. Гендерна диференціація в показниках характерна як для соціально-демографічних груп з високими рівнями бідності, так і для груп населення з низькими ризиками бідності.

За даними 2018 року, серед типів домогосподарств найвищі ризики бідності як за відносним, так і за абсолютним критеріями, мають домогосподарства з трьома та більше дітьми (51,8 та 54,5 % залежно від критерію), в тому числі домогосподарства з двома дорослими із трьома та більше дітьми (55,4 та 58,7 % відповідно). Також до груп надвисоких ризиків бідності можна віднести домогосподарства з дітьми, де є принаймні один безробітний (46,9 та 55,0 %). До зони високих значень потрапляють показники по такому поширеному типу, як домогосподарства з двома дорослими та двома дітьми – 36,9 та 42,3 % за відносним та абсолютним критерієм відповідно. Також високі значення характерні для домогосподарств з дітьми до 3-х років (36,6 та 42,1 %), з трьома та більше дорослими та дітьми (34,0 та 35,0 % відповідно), а також для домогосподарств без дітей, в яких є безробітна особа (30,1 та 39,9 %).

Отже, найбільш впливовим чинником підвищених ризиків бідності залишається наявність двох та більше дітей у домогосподарстві, а друге місце посідає економічний чинник – наявність в домогосподарстві безробітної особи.

Найнижчі рівні бідності характерні для домогосподарств з одної або двох дорослих осіб молодше 65 років – рівень відносної бідності становить 11,5 та 10,5 % залежно від числа осіб у складі, а рівень абсолютної бідності відповідно – 23,0 та 14,2 %. Дещо вищі значення характерні для домогосподарств з одного дорослого старше 65 років (18,4 та 35,5 % залежно від критерію) та домогосподарств з двох дорослих з однією дитиною (18,7 та 23,0 % відповідно). Інші типи домогосподарств за відносним критеріями бідності знаходяться близько до середньоукраїнського показника.

Рівень бідності за відносним критерієм по домогосподарствах з найвищими ризиками бідності майже у чотири рази перевищував показник по домогосподарствах з найнижчими ризиками.

Майже кожне третє домогосподарство з дітьми не «дотягує» до межі відносної бідності, а у 32,9 відсотків загальні еквівалентні доходи є нижчими від фактичного прожиткового мінімуму на одну особу. Всередині сукупності домогосподарств з дітьми теж є суттєва диференціація за показниками бідності. Найкраща ситуація у домогосподарствах, що складаються з двох дорослих з однієї дитини (18,7 та 23,0 %). Із появою другої дитини відбувається суттєве зростання показників: відносна бідність по домогосподарствах з двома дорослими та двома дітьми збільшується у 2 рази, а абсолютна у 1,8 рази. Поява третьої дитини збільшує ризик бідності ще у 1,5 рази – більше половини домогосподарств з двома дорослими та трьома і більше дітьми є бідними за відносним критерієм (55,4 %), а за абсолютним критерієм до бідних відноситься 58,7 % таких родин. У зоні високої бідності знаходяться домогосподарства з дітьми до трьох років – за даними 2018 року рівень бідності значно перевищує середнє по країні значення і становить 36,6 % та 42,1 % відповідно.

Серед домогосподарств без дітей найкраща ситуація в домогосподарств з двох дорослих молодше 65 років: рівень відносної бідності становить 10,5 %, тобто більше ніж у два рази менше, ніж в середньому по країні, а абсолютної – 14,2 % (проти 27,6 % по країні). Найвищий рівень бідності серед бездітних домогосподарств спостерігається по тих типах, де є хоча б один безробітний, а саме 30,1 % за відносним критерієм та 39,9 % за абсолютним.

З урахуванням коефіцієнту глибини бідності можна сказати, що у найгіршій ситуації серед всіх типів домогосподарств Україні традиційно перебувають багатодітні сім'ї (з трьома та більше дітьми), домогосподарства з двома дітьми, а також домогосподарства, де є хоча б один безробітний. Отже, зона високих ризиків бідності, як і раніше, зосереджена переважно в домогосподарствах з дітьми, які і формують основну сукупність бідних сімей. При цьому поряд з соціально-демографічним помітну роль відіграє економічний чинник, який відображає не стільки важливість фактору зайнятості, скільки критичність відсутності роботи.

Порівняно з 2017 р. відбулося погіршення ситуації з відотною бідністю серед домогосподарств без дітей, де рівень бідності зріс на 1,2 в. п.; навпаки у домогосподарств з дітьми він зменшився на 1,4 в. п. За абсолютним критерієм по цих типах домогосподарств відбулося скорочення рівня бідності на 4,6 та 9,6 в. п. відповідно.

Отже, за останній рік відбулося скорочення розриву у показниках бідності між домогосподарствами з дітьми та без дітей, як за відносним так і за абсолютним критерієм.

Такі зміни можна вважати дуже позитивними, оскільки на фоні загально зменшення масштабів абсолютної бідності показники по сім'ях з дітьми наблизилися до середньоукраїнських значень.

Незважаючи на загальне скорочення рівня відносної бідності домогосподарств з дітьми, у домогосподарствах, що складаються з одного дорослого та дітей, двох дорослих із трьома та більше дітьми, ситуація у 2018 році у порівнянні з минулим періодом погіршилася, значення показника зросло відповідно на 1,6 та 4,8 в. п. Рівень бідності за абсолютним критерієм (за доходами) скоротився за всіма типами домогосподарств з дітьми в межах 4,6 – 21,3 в. п.

По всіх інших типах домогосподарств з дітьми відбулось скорочення рівня відносної бідності, найбільше у: домогосподарствах з трьома та більше дітьми – на 11,5 в. п., у домогосподарствах, які складаються з двох дорослих з двома дітьми – на 3,5 в. п., у домогосподарствах, що мають у своєму складі троє або більше дорослих – на 2,8 в. п.

Отже, скорочення рівня відносної бідності відбулося не тільки по вразливих типах домогосподарств з дітьми, а і по деяких домогосподарствах, які не відносяться до ризикових. Рівень абсолютної бідності скоротився за всіма типами домогосподарств з дітьми.

Незважаючи на загальне зростання рівня відносної бідності по домогосподарствах без дітей (на 1,2 в. п.), по двох типах було зафіксовано скорочення рівня відносної бідності: домогосподарства, що мають у своєму складі принаймні одного безробітного (на 4,0 в. п.) та домогосподарства, що мають у своєму складі двох дорослих молодше 65 років (на 0,2 в. п.). Рівень бідності серед домогосподарств без дітей за абсолютним критерієм (за доходами) скоротився за всіма типами домогосподарств.

МОНЕТАРНА БІДНІСТЬ ЗА ТИПАМИ ПОСЕЛЕНЬ

У 2018 році спостерігається закономірність щодо збільшення рівня бідності зі зменшенням розміру населеного пункту, проте лише за відносним критерієм (за витратами). Натомість, за абсолютним критерієм (за доходами нижче фактичного ПМ) по малих містах рівень бідності перевищує значення по сільській місцевості.

За даний період рівень бідності по сільських поселеннях становив: за відносним критерієм – 31,6 %, а за абсолютним – 31,5 %. По малих містах – відповідно 28,5 % та 32,4 %, що суттєво перевищує показники по великих містах (14,4 та 20,8 % залежно від критерію). Отже, незалежно від обраного критерію, показники по малих містах набагато ближчі до сільської місцевості, ніж до великих міст.

За відносним критерієм (за витратами) відбулося зниження рівня бідності у великих містах (як у Києві, так і у великих містах без Києва), а от у сільських поселеннях і малих містах відбулося невелике зростання. Отже, загальне зниження рівня бідності за відносним критерієм у порівнянні з відповідним періодом минулого року відбулося за рахунок зниження показника по

великих містах (на 2,7 в. п.), при цьому по малих містах показник зріс на 1,9 в. п. Серед великих міст показник знизився майже однаково по м. Києву (на 2,8 в. п.) і великих містах без Києва (на 2,6 в. п.); по сільських поселеннях значення показника зросло на 0,8 в. п.

За абсолютним критерієм (доходи нижче фактичного ПМ) ситуація суттєво покращилася у всіх без винятку типах населених пунктів, проте найбільший позитивний ефект мали мешканці великих міст. Так, рівень бідності у міських поселеннях знизився на 8,6 в. п., що відбулося за рахунок зменшення рівня бідності і у великих містах (з 30,5 % до 20,8 %), і у малих містах – з 39,5 % до 32,4 %. Значення показника по сільській місцевості знизилось на 4,8 в. п.

Слід зазначити, що ситуація попередніх років, коли рівень бідності за абсолютним критерієм у розрізі місто – село мало відрізнялася, повернулася до більш звичних співвідношень із значно вищою бідністю в сільських поселеннях – відтак за 2018 році у міських населених пунктах показник складав 25,6 %, а по сільських – 31,5 %.

Негативним моментом є зростання коефіцієнта глибини бідності за відносним критерієм в місті Києві, при цьому в сільській місцевості значення хоч і зросло, проте несуттєво, а в малих містах і взагалі знизилось на 1,7 в. п. За абсолютним критерієм (за доходами нижче фактичного ПМ) ситуація з глибиною бідності покращилася у малих містах, сільських населених пунктах і місті Києві (найбільше у Києві на 6,2 в. п.), в той же час у великих містах без Києва ситуація погіршилася – відбулося зростання показника на 1 в. п.

Таким чином, збільшився розрив у показниках бідності між містом і селом як за відносним, так і за абсолютним критеріями. За відносним критерієм показники зросли по малих містах та сільських населених пунктах. Суттєве покращення ситуації за абсолютним критерієм в більшій мірі відбулося за рахунок великих міст, зокрема великих міст без Києва.

РЕГІОНАЛЬНА БІДНІСТЬ

За даними 2018 р. «лідером» за показником рівня бідності, визначеним за відносним критерієм за витратами, є Рівненська область – рівень бідності становить 58,7 %, що в 2,4 рази вище за середнє по країні значення. Високий рівень бідності також зафіксований у Херсонській (42,3 %) області. З суттєвим відривом від них, але в негативній зоні, знаходяться Донецька, Луганська, Київська (без м. Києва), Житомирська, рівень бідності в яких перебуває у межах 32 – 33 %.

Окремої уваги заслуговує місто Київ, в якому рівень відносної бідності виявився найнижчим серед усіх регіонів – 11,3 %, що у 2,1 рази нижче за середнє по країні значення. Низьким показник був у Чернігівській (13,7 %), Івано-Франківській (15,4 %), Запорізькій (15,7 %), Чернівецькій (16,1 %), Дніпропетровській (16,3 %) областях.

З врахуванням глибини бідності, визначеної за відносним критерієм, до регіонів з найгіршою ситуацією потрапляють Рівненська, Херсонська, Луганська, Житомирська та Одеська області. Натомість, до найблагополучніших регіонів можна віднести місто Київ, а також Івано-

Франківську, Запорізьку, Чернівецьку та Харківську області. **Загалом дані 2018 року свідчать про відсутність географічних ознак у ситуації з відносною бідністю.**

За абсолютним критерієм найвищий рівень бідності у Херсонській області – 42,5 %. Високі показники зафіксовані у Волинській (39,8 %), Рівненській (39,0 %), Сумській (37,5 %).

Найкраща ситуація за абсолютним критерієм традиційно спостерігається в місті Києві – 16,4 %. Крім того, помітно нижчі за середні по країні значення рівнів бідності спостерігаються у Львівській (17,5 %), Дніпропетровській (18,8 %) та Чернігівській (21,0 %) та Одеській (21,2 %) областях.

Аналізуючи рівень і глибину бідності за абсолютним критерієм, доцільно зазначити, що до регіонів з найгіршою ситуацією потрапляють Херсонська та Житомирська області. Найкраща ж ситуація – в місті Києві, Одеській та Івано-Франківській областях. Слід відмітити цікаву закономірність розподілу регіонів за показниками абсолютної бідності у 2018 році – сукупність регіонів з високим рівнем бідності практично не перетинається з сукупністю регіонів з високою глибиною бідності.

Порівняно з 2017 роком у тринадцяти регіонах відбулось зростання рівня відносної бідності. Погіршення ситуації в деяких регіонах спостерігається як за рівнем, так і за глибиною бідності. Так, наприклад, у Івано-Франківській області рівень бідності зріс на 7,2 в. п. (хоч це і не найбільше зростання, проте це у 1,9 рази перевищує значення попереднього року), глибина – на 6,7 в. п. У Рівненській, Херсонській, Івано-Франківській, Сумській, Закарпатській та Полтавській областях відбулось підвищення рівня бідності в межах 5,4 – 12,7 в. п. Також на 0,3 – 4,9 в. п. даний показник зріс у Кіровоградській, Донецькій, Черкаській, Чернігівській, Львівській, Тернопільській та Луганській областях.

Покращення ситуації з бідністю за відносним критерієм відбулось в дванадцяти регіонах. Найбільш істотним воно було у Дніпропетровській (з 27,2 до 16,3 %), Хмельницькій (з 27,8 до 21,2 %) та Чернівецькій (з 21,7 до 16,1 %) областях.

За абсолютним критерієм відбулося зниження рівня бідності у більшості регіонів (окрім Івано-Франківської, Закарпатської, Волинської, Черкаської та Полтавської, де спостерігається зростання на 0,5 – 4,6 в. п.). При цьому у Дніпропетровській, Одеській, Львівській, Запорізькій, Чернівецькій, Донецькій, Миколаївській, Київській (без міста Києва) Кіровоградській та Чернігівській областях зниження відбулося на 10 і більше в. п.

Отже, за 2018 р. Дніпропетровська, Хмельницька та Чернівецька області суттєво покращили ситуацію з рівнем бідності за відносним критерієм. При цьому позитивною тенденцією є те, що суттєво знизили рівень бідності області, які мали високий показник (Житомирська, Волинська та Київська (без міста Києва)). Рівненська область суттєво збільшила відрив від решти регіонів країни, зберігши за собою статус області з найгіршою ситуацією. Негативним моментом є зростання рівня бідності за відносним критерієм в Донецькій та Луганській областях, враховуючи військовий конфлікт на їх території.

Загалом за обома критеріями бідності в найгіршій ситуації опинилися Рівненська, Херсонська та Житомирська області. Найнижчі масштаби бідності зафіксовані у м. Києві, Дніпропетровській та Чернігівській областях.

Ознакою 2018 року стало «розмивання» географічних осередків бідності, відтак регіони з найкращою та найгіршою ситуацією знаходяться в різних географічних частинах країни.

СОЦІАЛЬНЕ ВІДЧУЖЕННЯ

Показники соціального відчуження дедалі покращуються практично за всіма аспектами.

Суттєво зменшилася у 2018 році частка населення, яке за потреби не змогло отримати медичну допомогу чи придбати лікарські засоби – з 29,7 до 21,0 %. Це може свідчити як про покращення доступу населення до медичних послуг, так і про збільшення купівельної спроможності та, відповідно, можливості купувати медичні товари

Актуальною залишається проблема доступності дошкільних навчальних закладів, що з поміж іншого є причиною низького охоплення дітей дошкільною освітою. – за останній рік частка дітей віком 3 – 5 років, які охоплені дошкільними навчальними закладами, дещо зменшилася – з 75,4 до 74,8 %.

Незважаючи на поширеність серед української молоді практики отримання вищої освіти, в останні роки намітилася тенденція до зростання частки дітей, які не отримують повної загальної середньої освіти, що суттєво підвищує ризики бідності та соціального відчуження. Проте, у 2018 році ситуація покращується – якщо у 2017 році частка випускників 9 класу денних загальноосвітніх навчальних закладів, які не продовжують навчання для здобуття повної загальної середньої освіти, становила 1,0 %, то у 2018 році – вже 0,7 %. Частіше випускники дев'ятих класів стали залишатися для продовження навчання у школі – якщо у 2017 році частка тих, які продовжують навчання у 10 класі, становила 59,2 %, то у 2018-му таких стало 63,1 %.

Відбулися позитивні зміни у споживчих можливостях домогосподарств у 2018 році. Хоча частка домогосподарств, які витрачають на харчування більше 60 відсотків сукупних витрат, дещо зросла (з 26,1 % до 26,7 %), проте зменшилася частка домогосподарств з надвисокими ризиками соціального відчуження (у яких залишається менше 10 відсотків сукупних ресурсів після здійснення витрат на харчування та обов'язкових платежів за житлово-комунальні послуги) – з 8,6 % у 2017 році до 7,6 % у 2018-му.

За останній рік покращилися показники доступності соціальних послуг для вразливих груп населення, насамперед, дітей. Зокрема, помітно зросла чисельність охоплених реабілітаційними послугами дітей (серед осіб 0 – 17 років з інвалідністю) – з 17,4 до 18,2 тисяч. Частка дітей, не охоплених сімейними формами виховання, серед дітей, які отримали статус дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, зменшилася з 15,7 до 14,9 %.

Дедалі збільшується рівень охоплення одиноких громадян похилого віку соціальними послугами – частка осіб, які були обслужені у територіальних центрах соціального обслуговування, зросла з 95,0 до 96,3 %. Таким чином, за обраними показниками можна зробити висновок про підвищення рівня охоплення цільових груп соціальними послугами, що може сприяти зниженню ризиків їх соціального відчуження.

Основні характеристики бідності в Україні за різними критеріями її визначення у 2015 – 2018 рр.

Критерій бідності	Назва показника	2015	2016	2017	2018
Основні монетарні критерії бідності					
Відносний критерій за витратами (Сукупні еквівалентні витрати особи нижче 75 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних сукупних витрат)	Межа бідності, грн.	1560	1827	2265	2621
	Рівень бідності, %	22,9	23,5	24,4	24,1
Абсолютний критерій за витратами нижче фактичного ПМ (Сукупні еквівалентні витрати особи нижче фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу)	Межа бідності, грн.	2257	2642	2941	3263
	Рівень бідності, %	58,3	58,6	47,3	43,2
в тому числі серед працюючих	Рівень бідності, %	52,5	52,6	39,1	35,6
Абсолютний критерій за доходами нижче фактичного ПМ (Загальні еквівалентні доходи особи нижче фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу)	Межа бідності, грн.	2257	2642	2941	3263
	Рівень бідності, %	51,9	51,1	34,9	27,6
Абсолютний критерій за доходами нижче законодавчо встановленого ПМ (Загальні еквівалентні доходи особи нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму в розрахунку на місяць в середньому на одну особу)	Межа бідності, грн.	1227	1388	1604	1745
	Рівень бідності, %	6,4	3,8	2,4	1,3
Інші монетарні критерії бідності					
Критерій ООН (Еквівалентні витрати особи нижче межі бідності, визначеної Організацією Об'єднаних Націй для країн Центральної та Східної Європи як гривневий еквівалент 5,05 долара США відповідно до паритету купівельної спроможності, розрахований Світовим банком)	Межа бідності, грн.	900	1040	1248	1404
	Рівень бідності, %	2,4	2,0	1,9	1,8
Відносний критерій за шкалою еквівалентності ЄС (Середньодушові еквівалентні доходи особи нижче 60 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних доходів за шкалою еквівалентності Європейського Союзу)	Межа бідності, грн.	1657	1973	2574	3120
	Рівень бідності, %	8,1	7,7	8,3	10,2
Немонетарний критерій бідності					
Немонетарний критерій (Наявність у домогосподарства через нестачу коштів чотирьох з дев'яти ознак депривації)	Рівень бідності, %	26,7	X	27,0	X

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Продовження додатку А

**Показники дефіциту доходів бідного населення та глибини бідності, Україна,
2015 – 2018 рр.**

Показник	Рік	Критерії бідності			
		Відносний за витратами	Абсолютний за витратами нижче фактичного ПМ	Абсолютний за доходами нижче фактичного ПМ	Абсолютний за доходами нижче законодавчо встановленого ПМ
Сукупний дефіцит доходу, тис. грн. на місяць	2015	2749376	13813938	11439297	507842
	2016	3367565	16427001	12121536	347455
	2017	4347917	13850477	8365499	253553
	2018	4956917	13352026	6977521	117186
Середній дефіцит доходу, грн. на 1 особу на місяць	2015	309	608	565	203
	2016	370	722	611	235
	2017	461	757	619	277
	2018	534	802	656	242
Глибина бідності, %	2015	19,8	26,9	25,0	16,5
	2016	20,2	27,3	23,1	16,9
	2017	20,4	25,7	21,0	17,2
	2018	20,4	24,6	20,1	13,9

Рівень бідності за соціально-демографічними та соціально-економічними групами населення у 2015 – 2018 рр., %*

Групи населення	Відносний критерій за витратами				Абсолютний критерій за доходами нижче фактичного ПМ			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Діти віком 0-17 років	29,2	29,3	32,5	30,6	62,7	61,1	45,2	35,0
Особи віком 16-19 років:	25,4	29,5	27,8	25,1	56,2	62,2	38,8	31,9
чоловіки	25,5	31,1	23,4	24,3	56,1	64,3	35,4	31,5
жінки	25,4	27,2	32,9	26,0	56,5	59,4	42,8	32,4
Особи віком 20-64 роки:	21,3	21,7	21,9	22,2	47,8	47,3	30,7	24,4
чоловіки	21,5	22,0	21,6	22,1	46,7	46,1	29,4	23,5
жінки	21,2	21,4	22,2	22,3	48,8	48,5	31,9	25,3
Особи старше 75 років:	23,6	25,4	25,5	27,9	56,4	50,8	40,4	31,9
чоловіки	21,9	24,3	25,3	27,1	51,1	47,5	34,1	27,4
жінки	24,4	25,9	25,5	28,3	58,8	52,3	42,9	33,9
Особи пенсійного віку (непрацюючі):	21,0	22,6	24,6	25,4	54,3	53,7	40,0	34,3
чоловіки	19,7	21,2	25,5	26,3	49,2	51,7	37,1	31,5
жінки	21,7	23,3	24,2	25,0	56,8	54,7	41,4	35,6
Працюючі особи:	18,3	19,2	18,8	18,8	42,6	42,0	23,7	18,2
чоловіки	19,4	19,3	20,1	19,7	43,0	42,3	24,6	19,0
жінки	17,0	19,1	17,4	17,7	42,1	41,8	22,8	17,4
Україна	22,9	23,5	24,4	24,1	51,9	51,1	34,9	27,6

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Продовження додатку А

Глибина бідності за соціально-демографічними та соціально-економічними групами населення у 2015 – 2018 рр., %*

Групи населення	Відносний критерій за витратами				Абсолютний критерій за доходами нижче фактичного ПМ			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Діти віком 0 – 17 років	20,8	21,5	20,3	21,1	28,3	25,1	23,2	21,6
Особи віком 16 – 19 років:	20,4	20,8	20,6	23,9	28,3	25,0	22,1	20,3
чоловіки	19,9	23,6	23,1	22,7	27,6	25,8	22,1	19,2
жінки	21,1	16,4	18,5	25,4	29,2	23,7	22,2	21,6
Особи віком 20 – 64 роки:	19,9	19,9	20,6	20,8	24,9	22,9	20,9	20,6
чоловіки	19,8	20,4	20,8	21,3	24,6	23,0	21,0	20,9
жінки	20,0	19,5	20,4	20,3	25,2	22,9	20,8	20,4
Особи старше 75 років:	19,3	19,7	20,8	18,7	20,4	20,4	18,2	16,8
чоловіки	18,5	19,9	18,4	18,8	17,2	19,3	18,3	15,4
жінки	19,6	19,6	21,7	18,7	21,6	20,8	18,1	17,3
Особи пенсійного віку (непрацюючі):	18,3	19,3	19,9	17,6	21,2	21,3	18,5	17,6
чоловіки	17,2	19,1	19,2	17,4	19,2	20,2	18,2	17,4
жінки	18,8	19,4	20,3	17,7	22,0	21,8	18,7	17,7
Працюючі особи:	19,2	19,3	20,3	20,8	23,5	21,2	19,8	18,7
чоловіки	19,7	19,8	21,0	21,4	24,0	21,0	20,7	19,7
жінки	18,5	18,7	19,3	20,0	23,0	21,3	18,7	17,4
Україна	19,8	20,2	20,4	20,4	25,0	23,1	21,0	20,1

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Продовження додатку А

Рівень бідності за типами домогосподарств у 2015 – 2018 рр., %*

Типи домогосподарств	Відносний критерій за витратами				Абсолютний критерій за доходами нижче фактичного ПМ			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Домогосподарства з дітьми	28,6	28,2	30,8	29,4	61,1	59,5	42,5	32,9
Домогосподарства без дітей	16,2	17,9	16,8	18,0	41,3	41,2	26,1	21,5
Один дорослий молодше 65 років	9,8	12,2	9,7	11,5	40,9	39,5	24,9	23,0
Один дорослий віком 65 років і старше	18,1	15,6	17,2	18,4	60,9	52,7	39,8	35,5
Один дорослий віком 75 років і старше	20,5	16,7	20,4	23,3	59,4	52,3	41,3	37,9
Один дорослий з дітьми	24,6	31,4	26,7	28,3	66,2	71,3	45,7	41,1
Двоє дорослих молодше 65 років	10,3	11,8	10,7	10,5	29,4	32,1	17,8	14,2
Двоє дорослих, з них принаймні один віком 65 років і старше	19,8	20,2	21,5	23,9	51,0	48,6	37,3	29,7
Двоє дорослих з однією дитиною	17,4	18,4	19,6	18,7	53,2	52,6	32,0	23,0
Двоє дорослих із двома дітьми	35,9	36,5	40,4	36,9	70,8	68,7	55,5	42,3
Двоє дорослих із трьома і більше дітьми	43,4	47,8	50,6	55,4	81,2	85,7	68,9	58,7
Троє або більше дорослих з дітьми	34,8	32,4	36,8	34,0	61,9	59,7	45,2	35,0
Троє або більше дорослих без дітей	20,5	24,0	20,8	22,4	41,2	42,3	23,3	18,6
Домогосподарства з дітьми, де є принаймні один безробітний	50,6	44,7	47,1	46,9	80,0	77,7	66,4	55,0
Домогосподарства без дітей, де є принаймні один безробітний	31,0	32,3	34,1	30,1	60,9	57,2	47,7	39,9
Домогосподарства з дітьми до 3 років	33,2	27,1	38,2	36,6	64,6	59,6	53,4	42,1
Домогосподарства з трьома та більше дітьми	48,9	49,0	63,3	51,8	80,6	83,1	75,8	54,5
Україна	22,9	23,5	24,4	24,1	51,9	51,1	34,9	27,6

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Продовження додатку А

Глибина бідності за типами домогосподарств у 2015 – 2018 рр., %*

Типи домогосподарств	Відносний критерій за витратами				Абсолютний критерій за доходами нижче фактичного ПМ			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Домогосподарства з дітьми	20,9	21,2	20,2	20,3	27,5	24,5	22,2	20,8
Домогосподарства без дітей	17,5	18,4	20,7	20,4	20,7	20,9	18,8	18,8
Один дорослий молодше 65 років	22,6	23,1	22,0	25,6	23,9	26,9	24,1	25,7
Один дорослий віком 65 років і старше	15,4	16,1	17,2	19,4	21,5	20,9	17,8	17,1
Один дорослий віком 75 років і старше	16,3	15,1	17,9	19,3	21,5	20,1	16,8	16,5
Один дорослий з дітьми	20,7	22,3	21,4	24,2	31,6	27,2	28,3	24,8
Двоє дорослих молодше 65 років	15,7	18,0	22,1	16,9	21,6	20,9	18,6	19,9
Двоє дорослих, з них принаймні один віком 65 років і старше	17,1	18,3	18,9	17,5	18,5	19,0	17,8	16,0
Двоє дорослих з однією дитиною	16,7	20,2	16,7	18,4	24,4	23,4	18,4	19,7
Двоє дорослих із двома дітьми	20,6	21,9	19,2	19,9	30,2	26,4	24,8	21,8
Двоє дорослих із трьома і більше дітьми	25,0	20,4	22,0	25,4	32,5	26,9	26,9	25,2
Троє або більше дорослих з дітьми	22,3	21,4	22,0	20,4	27,6	24,0	22,2	19,7
Троє або більше дорослих без дітей	18,4	18,4	21,8	23,5	20,8	20,7	19,0	19,9
Домогосподарства з дітьми, де є принаймні один безробітний	23,1	22,0	27,3	23,1	34,1	27,6	24,3	26,3
Домогосподарства без дітей, де є принаймні один безробітний	21,4	22,6	27,5	21,7	27,2	27,5	26,9	22,0
Домогосподарства з дітьми до 3 років	21,4	21,4	21,2	20,8	28,4	25,8	22,8	20,9
Домогосподарства з трьома та більше дітьми	23,0	21,8	27,0	27,5	32,7	27,3	26,5	27,0
Україна	19,8	20,2	20,4	20,4	25,0	23,1	21,0	20,1

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Продовження додатку А

Рівень бідності за типом поселення у 2015 – 2018 рр., %*

Тип поселення	Відносний критерій за витратами				Абсолютний критерій за доходами нижче фактичного ПМ			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Міські населені пункти	20,3	21,1	21,1	20,3	51,4	50,8	34,2	25,6
великі міста	16,2	16,9	17,1	14,4	48,7	46,8	30,5	20,8
м. Київ	10,1	11,7	14,1	11,3	39,8	37,9	22,9	16,4
великі міста без Києва	17,6	18,1	17,8	15,2	50,7	48,9	32,3	21,9
малі міста	26,0	26,9	26,6	28,5	55,3	56,3	39,5	32,4
Сільські населені пункти	27,9	28,1	30,8	31,6	52,9	51,7	36,3	31,5
Україна	22,9	23,5	24,4	24,1	51,9	51,1	34,9	27,6

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Глибина бідності за типом поселення у 2015 – 2018 рр., %*

Тип поселення	Відносний критерій за витратами				Абсолютний критерій за доходами нижче фактичного ПМ			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Міські населені пункти	18,1	19,0	18,7	18,1	25,0	23,3	20,1	19,7
великі міста	18,0	17,4	17,0	17,6	23,2	22,1	19,7	19,7
м. Київ	15,1	17,5	14,0	17,7	20,5	21,3	20,0	13,8
великі міста без Києва	18,4	17,4	17,6	17,6	23,6	22,3	19,7	20,7
малі міста	18,2	20,4	20,1	18,4	27,3	24,6	20,6	19,7
Сільські населені пункти	22,1	22,1	22,6	23,2	25,1	22,8	22,7	20,8
Україна	19,8	20,2	20,4	20,4	25,0	23,1	21,0	20,1

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Продовження додатку А

Рівень бідності у розрізі регіонів України за 2015 – 2018 рр., %*

Регіон	Відносний критерій за витратами				Абсолютний критерій за доходами нижче фактичного ПМ			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Вінницька	18,7	16,8	23,1	18,5	48,6	38,6	28,2	26,3
Волинська	25,5	20,7	33,6	30,9	58,9	57,0	37,6	39,8
Дніпропетровська	25,2	24,6	27,2	16,3	51,6	53,9	35,8	18,8
Донецька	29,5	30,8	29,0	32,9	59,6	54,7	44,6	32,5
Житомирська	24,8	32,7	36,2	32,5	60,2	63,0	40,3	34,4
Закарпатська	21,8	8,1	18,7	24,7	49,0	47,1	31,5	34,9
Запорізька	15,5	21,6	20,4	15,7	44,0	55,1	38,7	25,6
Івано-Франківська	11,6	6,0	8,2	15,4	43,9	40,4	18,7	23,3
Київська (без м. Києва)	22,9	33,8	34,4	32,6	38,1	56,7	47,5	35,5
Кіровоградська	30,0	24,4	21,9	26,8	56,2	53,1	33,6	23,3
Луганська	42,6	36,2	32,6	32,9	55,9	57,8	31,9	27,3
Львівська	19,0	20,4	16,9	18,2	60,2	47,3	31,1	17,5
Миколаївська	25,0	13,0	22,6	22,2	64,0	47,1	43,9	31,9
Одеська	28,5	26,8	31,0	29,5	46,9	39,7	35,7	21,2
Полтавська	20,6	24,0	22,8	28,2	52,7	51,2	23,5	24,0
Рівненська	44,5	56,6	46,0	58,7	68,0	64,8	44,6	39,0
Сумська	23,8	19,7	17,9	24,7	51,8	53,9	38,1	37,5
Тернопільська	20,6	24,6	25,0	26,2	58,5	51,8	32,7	26,3
Харківська	19,5	25,2	22,6	20,8	47,3	58,9	34,4	32,1
Херсонська	30,9	32,7	32,4	42,3	65,1	55,9	45,0	42,5
Хмельницька	36,8	32,5	27,8	21,2	63,5	58,0	38,6	35,0
Черкаська	20,4	23,0	23,9	27,1	52,2	60,3	35,9	36,6
Чернівецька	20,4	9,2	21,7	16,1	53,6	43,3	39,4	26,9
Чернігівська	7,6	19,1	10,8	13,7	37,0	46,9	31,1	21,0
м. Київ	10,1	11,7	14,1	11,3	39,8	37,9	22,9	16,4
Україна	22,9	23,5	24,4	24,1	51,9	51,1	34,9	27,6

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Продовження додатку А

Глибина бідності у розрізі регіонів України за 2015 – 2018 рр., %*

Регіон	Відносний критерій за витратами				Абсолютний критерій за доходами нижче фактичного ПМ			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Вінницька	15,9	19,2	21,6	27,0	21,0	19,9	22,1	21,6
Волинська	20,2	15,2	16,3	19,0	25,0	23,6	19,1	19,0
Дніпропетровська	25,5	21,9	20,2	21,0	26,2	24,3	22,1	25,2
Донецька	20,0	24,0	21,3	20,3	27,3	27,0	22,2	21,1
Житомирська	21,3	25,6	22,3	22,9	29,8	24,8	29,5	22,5
Закарпатська	19,0	28,4	23,4	16,2	25,2	20,8	17,5	19,0
Запорізька	18,3	19,3	14,1	14,3	22,3	23,5	22,6	21,5
Івано-Франківська	6,7	11,2	8,5	15,2	18,8	12,7	15,1	18,5
Київська (без м. Києва)	19,1	21,5	23,3	16,2	21,8	22,0	18,3	20,1
Кіровоградська	18,4	26,5	30,8	26,8	27,0	27,2	24,9	23,4
Луганська	26,8	30,2	24,1	21,6	28,8	23,5	21,6	18,8
Львівська	20,7	17,7	21,3	18,6	24,2	21,0	21,0	19,5
Миколаївська	20,4	14,6	18,1	16,0	24,6	21,6	21,3	21,0
Одеська	20,5	20,7	25,0	26,9	30,0	27,2	19,6	17,4
Полтавська	19,5	22,9	16,3	19,1	25,7	20,3	17,1	23,2
Рівненська	21,8	24,1	25,9	25,3	25,9	25,8	26,0	19,2
Сумська	13,8	17,1	19,4	20,2	23,8	22,3	15,8	17,2
Тернопільська	20,2	23,6	19,7	15,7	23,7	27,2	19,3	21,8
Харківська	18,5	14,9	18,2	17,9	24,5	21,3	19,1	17,6
Херсонська	17,7	15,8	21,6	22,3	24,1	27,8	23,7	21,7
Хмельницька	19,4	15,0	12,5	20,8	27,6	23,9	22,3	16,4
Черкаська	20,6	15,4	20,7	17,6	26,0	22,7	19,9	21,9
Чернівецька	13,5	19,6	15,0	16,7	26,2	20,6	21,4	23,3
Чернігівська	16,7	11,4	23,4	21,8	23,0	23,0	21,1	24,1
м. Київ	15,1	17,5	14,0	17,7	20,5	21,3	20,0	13,8
Україна	19,8	20,2	20,4	20,4	25,0	23,1	21,0	20,1

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Продовження додатку А

**Рівень немонетарної бідності за типами домогосподарств та за місцем проживання у
2015 – 2018 рр., %**

	2015	2016	2017	2018
Типи домогосподарств				
Домогосподарства з дітьми	28,3	X	26,6	X
Домогосподарства без дітей	24,8	X	27,3	X
Типи поселень				
Міські поселення	23,9	X	24,1	X
Сільські населені пункти	32,1	X	32,5	X
Україна	26,7	X	27,0	X

Продовження додатку А

Показники соціального відчуження у 2015 – 2018 рр., %

№	Показник	2015	2016	2017	2018
1	Частка домогосподарств, у складі яких є особи, що протягом останніх 12 місяців за потреби не змогли отримати медичну допомогу, придбати лікарські засоби; %	29,3	23,1	29,7	21,0
2	Частка домогосподарств, які потерпають від відсутності поблизу житла закладу охорони здоров'я (фельдшерсько-акушерського пункту, амбулаторії, поліклініки тощо), аптеки; %	12,3	X	13,4	X
3	Частка домогосподарств, які потерпають від незабезпеченості населеного пункту своєчасними послугами екстреної (швидкої) медичної допомоги; %	14,8	X	14,8	X
4	Частка домогосподарств із дітьми до 6 років, які потерпають від відсутності поблизу житла дошкільних навчальних закладів (дитячих садків, ясел-садків); %	10,3	X	9,3	X
5	Частка дітей віком 3 – 5 років, які охоплені дошкільними навчальними закладами; %	74,0	74,7	75,4	74,8
6	Частка випускників 9 класу денних загальноосвітніх навчальних закладів, які не продовжують навчання для здобуття повної загальної середньої освіти; %	0,5	0,7	1,0	0,7
7	Частка випускників 9 класу денних загальноосвітніх навчальних закладів, які продовжують навчання у 10 класі; %	60,3	58,9	59,2	63,1
8	Частка домогосподарств, які витрачають на харчування більше 60 відсотків сукупних витрат; %	43,1	31,8	26,1	26,7
9	Частка домогосподарств, у яких залишається менше 10 відсотків сукупних ресурсів після здійснення витрат на харчування та обов'язкових платежів за житлово-комунальні послуги; %	15,7	11,1	8,6	7,6
10	Частка домогосподарств, які потерпають від недостатності коштів для підтримування достатньо теплої температури у своєму житлі; %	25,1	X	26,6	X
11	Частка домогосподарств, які потерпають від відсутності регулярного транспортного сполучення з населеним пунктом з більш розвинутою інфраструктурою; %	9,2	X	8,8	X
12	Чисельність дітей з інвалідністю, охоплених реабілітаційними послугами (тисяч осіб)	14,2	14,8	17,4	18,2
13	Частка дітей, не охоплених сімейними формами виховання, серед дітей, які отримали статус дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування; %	19,1	22,2	15,7	14,9
14	Частка самотніх громадян похилого віку, які були обслужені у територіальних центрах соціального обслуговування; %	82,2	92,3	95,0	96,3

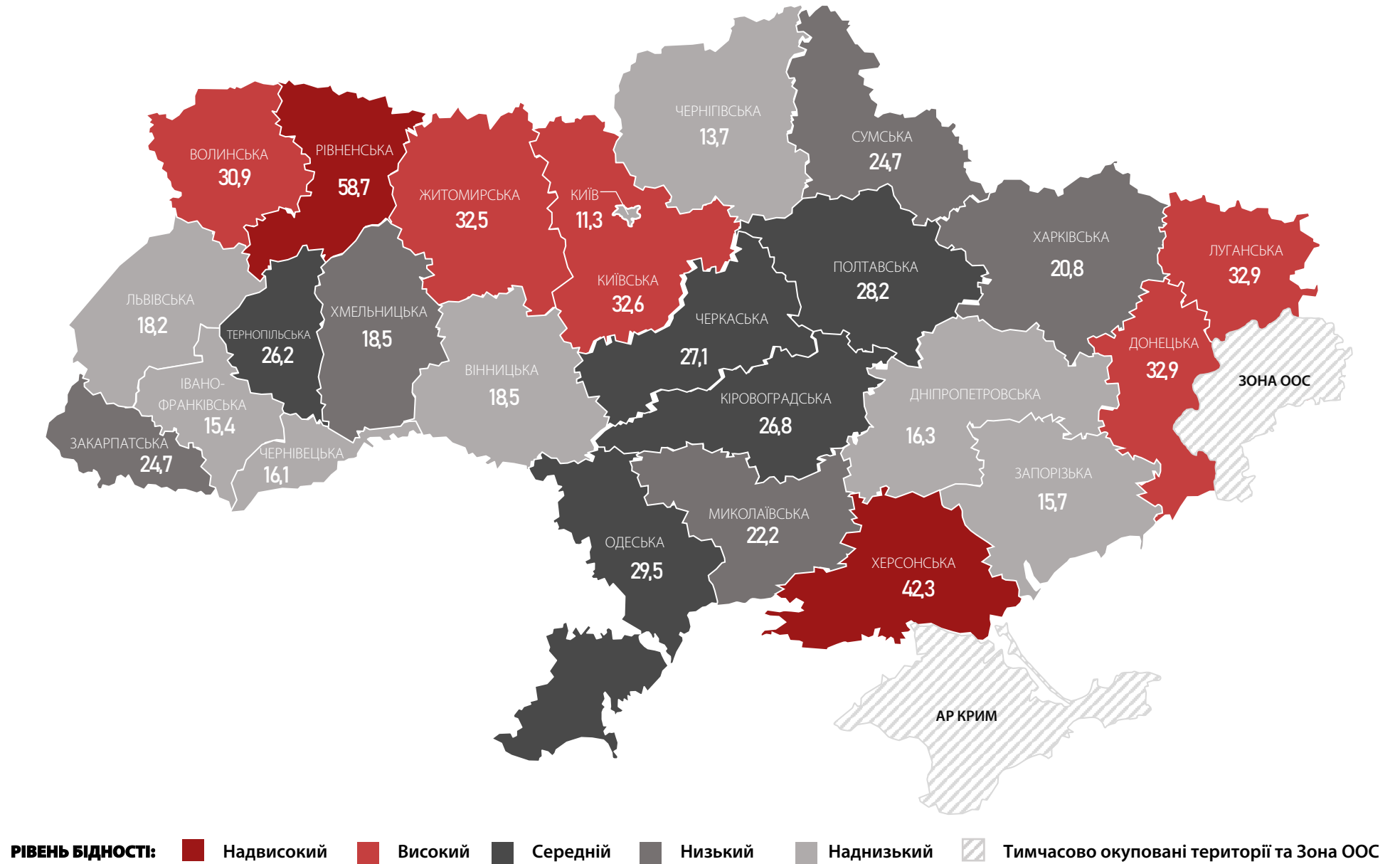
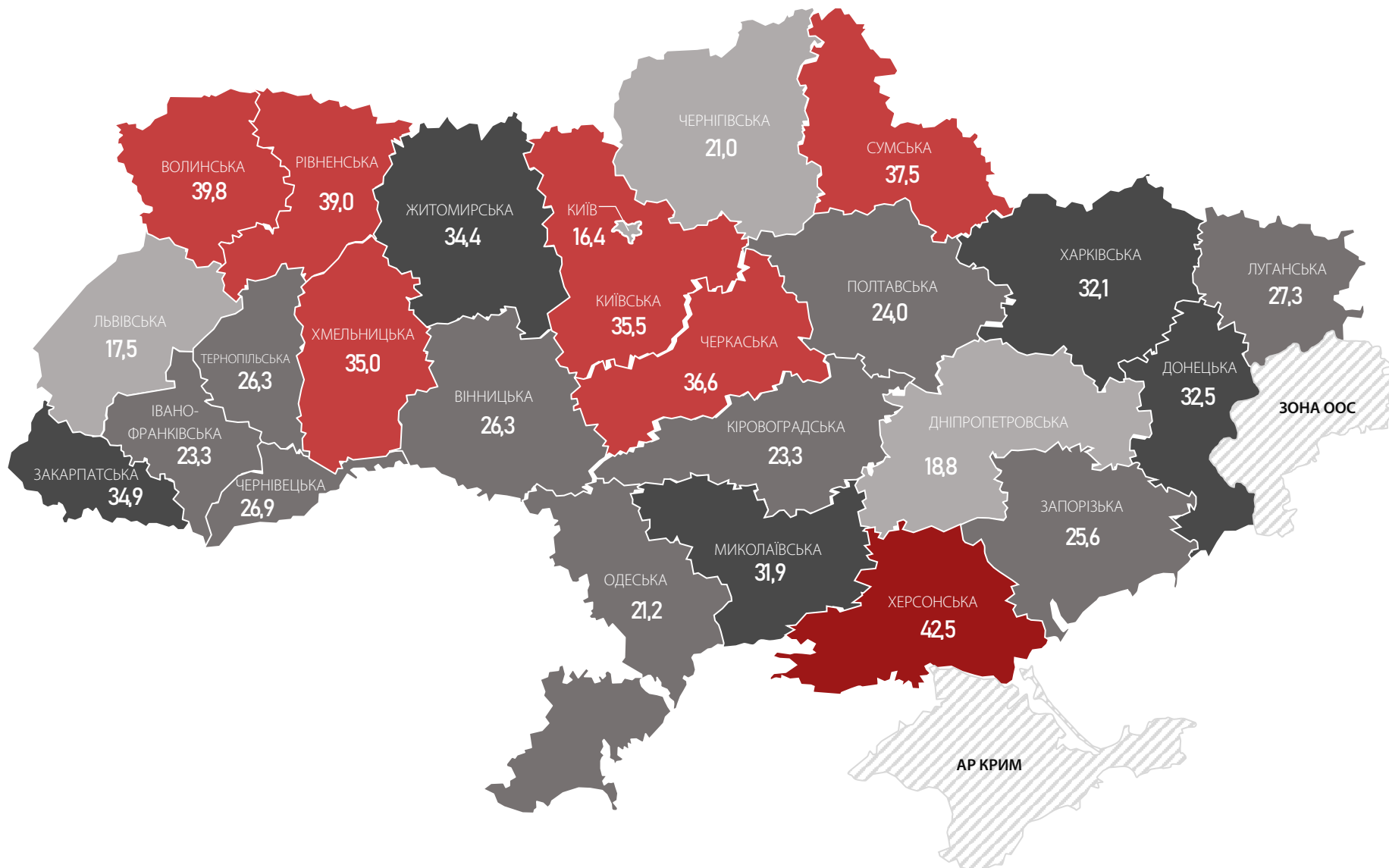

Рис. А 1. Рівень бідності, визначений за відносним критерієм за витратами, 2018 р.; %

РІВЕНЬ БІДНОСТІ: ■ Надвисокий ■ Високий ■ Середній ■ Низький ■ Наднизький ■ Тимчасово окуповані території та Зона ООС

Рис. А 2. Рівень бідності за абсолютним критерієм за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму, 2018 р.; %

ДОДАТОК Б

Методика короткострокового прогнозу бідності та уточнення прогнозних оцінок на основі мікроданих та даних оперативної оцінки

Прогнозна оцінка основних показників бідності з використанням даних оперативної оцінки здійснюється у два етапи.

На першому етапі в грудні поточного року на основі файлу мікроданих попереднього року (річного) розробляються показники бідності за поточний рік (очікувані значення) та показники бідності наступного року (прогнозні оцінки). (табл. Б 1).

На базі річного файлу мікроданих за попередній рік, з урахуванням співвідношень показників першого півріччя поточного та попереднього років, із залученням макроекономічних показників та інших показників поточної та відомчої статистики, моделюються річні мікродані дані поточного року.

На базі змодельованого річного мікрофайлу поточного року, із використанням даних із зовнішніх джерел здійснюється моделювання мікроданих для прогнозування основних показників бідності на наступний рік.

Результати прогнозування можуть мати велику похибку, оскільки ситуація може змінюватись у зв'язку із зміною прогнозних значень макроекономічних показників з початком нового бюджетного року, затвердженням стандартів та гарантій, що відрізняються від задекларованих у грудні, та інших чинників. З метою врахування можливих змін в соціально-економічній ситуації та задля підвищення точності прогнозних оцінок, використовуються дані оперативної оцінки.

На другому етапі, у березні наступного року, на основі масиву даних оперативної оцінки здійснюється моделювання (перерахунок) очікуваних даних за попередній рік, оскільки фактичні дані щодо показників бідності за попередній рік можна буде отримати лише у липні. Таким чином, дані оперативної оцінки дозволяють аналізувати бідність за попередній рік не в липні, а в березні.

Також на основі даних оперативної оцінки здійснюється уточнення прогнозних показників бідності на поточний рік.

Для прогнозування бідності застосовується мікромоделювання, тобто на базі мікроданих обстеження умов домогосподарств моделюються показники доходів та витрат на прогнозний рік для розрахунку показників бідності. Необхідно отримати змодельовані показники «загальні доходи» та «сукупні витрати», на основі яких згідно Методики комплексної оцінки бідності розраховуються показники.

При моделюванні доходів необхідно достовірно оцінити зміни їх основних складових: заробітної плати, пенсії та інших доходів. Отримані в результаті моделювання так звані «нові загальні доходи» стають основою для подальших розрахунків. Припускається, що сукупні витрати змінюються відповідно до зміни загальних доходів. Отже, «нові сукупні витрати» будуть

збільшені/зменшені на різницю в показнику загальних доходів. Для отримання змодельованого розміру сукупних витрат на поточний рік необхідно від розміру сукупних витрат за попередній рік відняти розмір загальних доходів за попередній рік та додати змодельований розмір загальних доходів на поточний рік.

Таблиця Б 1. Етапи розробки та уточнення прогнозних оцінок та джерела інформації

Календарний план розробки та уточнення прогнозу	Джерела інформації
<p><u>1-й етап. Грудень поточного року:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Очікувані показники за поточний рік 2) Прогнозна оцінка на наступний рік 	<p><u>1-й етап. Грудень поточного року:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Річний масив даних за попередній рік 2) Піврічні масиви даних за попередній та поточний роки 3) Дані державної та відомчої статистики станом на вересень-жовтень поточного року щодо: <ul style="list-style-type: none"> • розміру основних джерел доходів (середня з/п та середні пенсія); • індексу споживчих цін • розміру фактичного ПМ для різних соціально-демографічних груп; • розміру основних видів соціальної допомоги 4) Дані прогнозів показників соціально-економічного розвитку на наступний рік, розроблених різними державними та недержавними інституціями
<p><u>2-й етап. Березень наступного (прогнозного) року:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Коригування очікуваних показників за минулий рік (термін отримання фактичних даних обстеження – липень) 2) Уточнення прогнозних оцінок 	<p><u>2-й етап. Березень наступного (прогнозного) року:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Масив даних оперативної оцінки

Джерело: побудовано автором.

МІКРОМОДЕЛЮВАННЯ ДОХОДІВ (ВИТРАТ) ПОТОЧНОГО РОКУ

Перший спосіб застосовується за умови наявності на момент прогнозування (грудень поточного року) бази даних показників першого півріччя поточного року та за відсутності істотних змін у розмірах та структурі різних джерел доходів, соціальних стандартів та гарантій у другому півріччі поточного року (табл. Б 2).

Тоді процедура мікромоделювання виглядає наступним чином: розраховуються темпи зростання основних складових доходів (заробітної плати, пенсії, інших доходів) у першому півріччі поточного року по відношенню до першого півріччя попереднього року. Отримані темпи зростання застосовуються до відповідних складових річних даних минулого року. У результаті ми отримуємо змодельовані показники загального доходу.

Для оцінки абсолютної бідності необхідно розрахувати значення фактичного прожиткового мінімуму. Оскільки, як у ситуації з середньою заробітною платою та пенсією, моделювання відбувається у період відсутності повної інформації щодо його значення, останні два-три місяця необхідно змодельовувати шляхом розрахунку рівняння тренду за даними попереднього року з урахуванням сезонних коливань, а в це рівняння підставити наявну інформацію за поточний період. На базі змодельованого мікрофайлу проводяться розрахунки основних показників бідності поточний рік у визначених розрізах.

Таблиця Б 2. Алгоритм мікродолелювання доходів (витрат) поточного року

За наявності піврічного мікрофайлу обстеження на момент моделювання	За відсутності піврічного мікрофайлу обстеження на момент моделювання
<p>Моделювання мікроданих поточного року на базі річного мікрофайлу попереднього року:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) розраховуються темпи зростання доходів (заробітної плати, пенсії, інших доходів) у першому півріччі поточного року по відношенню до першого півріччя попереднього року 2) за відсутності істотних змін у розмірах/структурі різних джерел доходів, соціальних стандартів та гарантій у другому півріччі поточного року, річні дані минулого року коригуються на темп зростання доходів за півріччя 3) за наявності істотних змін у розмірах/структурі різних джерел доходів, соціальних стандартів та гарантій у другому півріччі поточного року, використовуються поправочні коефіцієнти 	<p>Моделювання мікроданих поточного року на базі річного мікрофайлу попереднього року:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) заробітна плата на рівні, що не перевищує 120 % мінімальної, збільшується на розрахований темп зростання мінімальної заробітної плати; 2) заробітна плата 120 % і вище мінімальної, збільшується відповідно до темпу росту середньої заробітної плати за поточний рік (останні доступні дані) 3) пенсія на рівні, що не перевищує 130% мінімальної, збільшується на розрахований темп зростання мінімальної пенсії 4) пенсія 130% і вище мінімальної збільшується відповідно до темпів середньої пенсії (останні доступні дані) 5) інші доходи збільшуються відповідно до прогнозних даних Мінфіна щодо темпу зростання номінального ВВП на поточний рік
<p>Моделювання абсолютної межі бідності (фактичного прожиткового мінімуму):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Розрахунок в середньому на місяць за останніми доступними даними Мнсоцполітики (зазвичай вересень-жовтень) 2) Коригування на прогнозний рівень інфляції до кінця року 	<p>Моделювання абсолютної межі бідності (фактичного прожиткового мінімуму):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Розрахунок в середньому на місяць за останніми доступними даними Мнсоцполітики (зазвичай вересень-жовтень) 2) Коригування на прогнозний рівень інфляції до кінця року

Джерело: побудовано автором.

За наявності (або очікуванні) істотних змін у розмірах та структурі різних джерел доходів у другому півріччі поточного року, необхідно розраховувати коригуючі коефіцієнти по кожному з основних складових загальних доходів населення. Проте базова процедура залишається аналогічною.

Другий спосіб застосовується у випадку відсутності мікрофайлу даних за перше півріччя поточного року. Тоді базою для проведення розрахунку слугує виключно річний мікрофайл даних за попередній рік. Для моделювання рівня загальних доходів населення на поточний рік, як і у першому способі, загальні доходи попереднього року розкладаються на три основні складові: заробітна плата, пенсії та інші доходи.

1. Для врахування диференціації у рівні заробітної плати виокремлюємо дві групи: 1) заробітна плата на рівні, що не перевищує 120 % мінімальної заробітної плати; 2) заробітна плата, що є більшою за 120 % мінімальної заробітної плати.
 - 1.1. Для першої групи рівень заробітної плати на поточний рік збільшується на розрахований темп зростання мінімальної заробітної плати. Інформація про розміри мінімальної заробітної плати за поточний та попередній роки береться з відповідних Законів України «Про державний бюджет».
 - 1.2. Для другої групи, використовують темп зростання середньої заробітної плати у поточному році у порівнянні з попереднім. Оскільки на період здійснення моделювання відсутня річна інформація, щоб її отримати необхідно спрогнозувати інформацію за місяці, по яких дані відсутні. Для цього будується рівняння тренду за даними попереднього року з урахуванням сезонних коливань, в це рівняння підставляємо наявну інформацію по поточному періоду і отримуємо відсутні значення показників.
2. Для врахування диференціації у рівні пенсії виокремлюємо дві групи: 1) пенсія на рівні, що не перевищує 130 % мінімальної пенсії; 2) пенсія, що є більшою за 130 % мінімальної пенсії.
 - 2.1. Для першої групи рівень пенсії на поточний рік збільшується на розрахований темп зростання мінімальної пенсії. Інформація про розміри мінімальної пенсії за поточний та попередній роки береться з відповідних Законів України «Про державний бюджет».
 - 2.2. Для другої групи, використовуючи останні дані щодо середнього рівня пенсії за поточний рік, розраховуємо темпи зростання пенсії порівняно з попереднім роком. Темп зростання середньої пенсії розраховується аналогічно до середньої заробітної плати, єдиною відмінністю є те, що замість місячних даних використовуються квартальні.
3. Для моделювання рівня інших доходів на поточний рік використовуються прогнозні дані Міністерства фінансів про темп зростання номінального ВВП на поточний рік.
4. Для отримання змодельованого розміру загальних доходів на поточний рік скориговані складові (заробітна плата, пенсія, інші доходи) додаються.
5. Для отримання змодельованого розміру сукупних витрат на поточний рік необхідно від розміру сукупних витрат за попередній рік відняти розмір загальних доходів за попередній рік та додати змодельований розмір загальних доходів на поточний рік.
6. Змодельований розмір сукупних витрат на поточний рік використовується для розрахунку оціночних показників бідності на поточний рік.

МІКРОМОДЕЛЮВАННЯ ДОХОДІВ (ВИТРАТ) НАСТУПНОГО (ПРОГНОЗНОГО) РОКУ

За тим самим алгоритмом відбувається прогнозування показників бідності на наступний період. Єдиною відмінністю є те, що відсутня будь-яка поточна інформація, а отже всі розрахунки ґрунтуються на прогнозних оцінках основних макроекономічних показників та закладених у проект бюджету на наступний рік розмірах державних гарантій. Необхідно зауважити, що це суттєво погіршує якість та достовірність прогнозних оцінок. Для елімінування негативного впливу прогнозу, що ґрунтується на змодельованій інформації, застосовується другий етап.

Для моделювання рівня загальних доходів населення на прогнозний рік розкладаємо загальні доходи поточного року на три складові: заробітна плата, пенсії та інші доходи.

1. Для врахування диференціації у рівні заробітної плати виокремлюємо дві групи: 1) заробітна плата на рівні, що не перевищує 120 % мінімальної заробітної плати; 2) заробітна плата, що є більшою за 120 % мінімальної заробітної плати.

1.1. Для першої групи рівень заробітної плати на поточний рік збільшується на прогноз темпу зростання мінімальної заробітної плати на цей рік.

1.2. Для другої групи, використовуючи прогнозні дані Міністерства фінансів щодо темпів зростання номінальної заробітної плати, розраховуємо прогнозний розмір заробітної плати.

2. Для врахування диференціації у рівні пенсії виокремлюємо дві групи: 1) пенсія на рівні, що не перевищує 130 % мінімальної пенсії; 2) пенсія, що є більшою за 130 % мінімальної пенсії.

2.1. Для першої групи рівень пенсії на поточний рік збільшується на прогнозний темп зростання мінімальної пенсії.

2.2. Для другої групи, використовуючи прогнозні дані Міністерства фінансів щодо темпів зростання середнього розміру пенсійних виплат, розраховуємо прогнозний розмір пенсії.

2.3. Для визначення розміру інших доходів на прогнозний рік використовуються прогнозні дані Міністерства фінансів про темп зростання номінального ВВП на прогнозний рік.

3. Для отримання прогнозного розміру загальних доходів на поточний рік розраховані раніше розраховані розміри заробітної плати, пенсії, інших доходів додаються.

4. Для отримання прогнозного розміру сукупних витрат на поточний рік необхідно від розміру сукупних витрат уточненого файлу відняти розмір загальних доходів з цього ж файлу та додати прогнозований розмір загальних доходів на поточний рік.

5. Прогнозований розмір сукупних витрат на поточний рік використовується для розрахунку показників бідності за цей період.

6. Фактичний прожитковий мінімум розраховується на базі останнього офіційного з коригуванням на прогнозне значення індексу споживчих цін.

Таблиця Б 3. Алгоритм мікроделелювання доходів (витрат) на прогнозний рік та абсолютної межі бідності прогнозного року

Моделювання мікроданих прогнозного року на базі модельних річних мікроданих поточного року:	Моделювання абсолютної межі бідності (фактичного прожиткового мінімуму) на прогнозний рік
<p>1. заробітна плата на рівні, що не перевищує 120 % мінімальної, збільшується на темп зростання мінімальної заробітної плати (Закон України «Про державний бюджет» або Проект Закону на прогнозний рік)</p> <p>2. заробітна плата 120 % і вище мінімальної, збільшується відповідно до темпу росту номінальної заробітної плати у прогнозованому році (усереднені прогнозні дані різних інституцій щодо темпів зростання номінальної заробітної плати)</p> <p>3. пенсія на рівні, що не перевищує 130 % мінімальної, збільшується на темп зростання мінімальної пенсії плати (Закон України «Про державний бюджет» або Проект Закону на прогнозний рік)</p> <p>4. пенсія 130 % і вище мінімальної збільшується відповідно до темпів росту ВВП (усереднені прогнозні дані різних інституцій), якщо Урядом не заплановано спеціальних реформ</p> <p>5. інші доходи збільшуються відповідно до прогнозних даних щодо темпу зростання номінального ВВП на прогнозний рік (усереднені прогнозні дані різних інституцій)</p>	<p>1. збільшення змодельованого розміру межі 2019 року (відповідно до прогнозного рівня інфляції на 2020 рік (усереднене значення прогнозних показників інфляції різних інституцій))</p>

Джерело: побудовано автором.

КОРИГУВАННЯ ОЧІКУВАНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА УТОЧНЕННЯ ПРОГНОЗНИХ ОЦІНОК

Для елімінування негативного впливу на якість прогнозу, що ґрунтується на змодельованій інформації, застосовується другий етап. Коригування очікуваних показників та уточнення прогнозних оцінок відбувається у березні прогнозного року.

Базою для проведення розрахунку слугує уточнений оціночний мікрофайл даних за попередній рік (офіційна інформація буде доступна не раніше липня місяця). Для розрахунку показників бідності за попередній рік (коригування очікуваних показників) файл не потребує ніяких додаткових процедур, до того ж вже наявна офіційна інформація щодо розміру фактичного прожиткового мінімуму за попередній рік (абсолютної межі бідності).

Для уточнення прогнозних оцінок бідності застосовується процедура розрахунку мікроданих, застосована для отримання очікуваних даних поточного року. Наявність даних оперативної оцінки дає можливість підвищити якість та достовірність прогнозу на поточний рік.

Короткостроковий прогноз монетарної бідності на 2019 – 2020 роки

Виходячи із закладених на 2020 рік рівнів державних соціальних стандартів та гарантій¹⁰, а також запланованих показників зростання ВВП та індексу інфляції, здійснено прогнозну оцінку показників бідності за двома основними критеріями моніторингу реалізації Стратегії подолання бідності:

1. **Відносний критерій** (сукупні еквівалентні витрати особи нижче 75 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних сукупних витрат).
2. **Абсолютний критерій** (сукупні еквівалентні витрати особи нижче фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу).

Прогноз побудовано на мікроданих обстеження умов життя домогосподарств України Державної служби статистики України за сценарієм найбільш імовірного розвитку соціально-економічних процесів.

За підсумками 2019 року очікується, що рівень бідності за критерієм фактичного прожиткового мінімуму скоротиться до 38,4 %, а рівень відносної бідності дещо зросте порівняно з 2018 роком і становитиме 24,3 % (рис. Б 1).

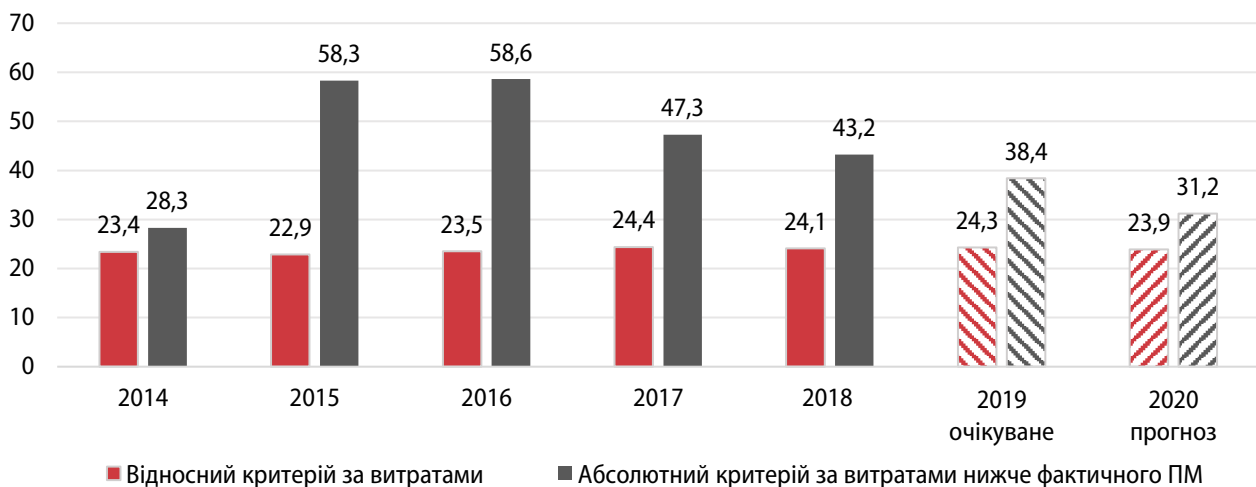

Рис. Б 1. Рівень бідності за основними критеріями реалізації Стратегії подолання бідності у 2014 – 2018 роках та прогнозні оцінки на 2019 – 2020 рр.; %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

¹⁰ Насамперед, йдеться про заплановане у державному бюджеті на 2020 рік підвищення з 1 січня мінімальної заробітної плати до 4723 грн.

Прогнозна оцінка на 2020 році показує, що рівень бідності за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму становитиме 31,2 %. Тобто, прогнозується подальше скорочення рівня абсолютної бідності.

Що стосується рівня відносної бідності, то слід очікувати уповільнення тенденції останніх років до зростання показника. За підсумками 2020 року очікується стабілізація значень та пониження рівня відносної бідності до 23,9 % (в межах статистичної похибки).

Отже, у 2020 році вдасться підтримати позитивну тенденцію показників абсолютної бідності, яку ми відслідковували протягом останніх років, у порівнянні зі стрибком у 2015 році.

Що ж стосується відносної бідності, то спостерігаємо позитивну тенденцію, а саме, очікується, що її рівень майже сягне значення 2014 року.

По прогнозу на 2020 рік порівняно з 2015 роком показник глибини бідності за відносним критерієм залишиться практично без змін (19,2 %). Щодо показника глибини бідності за абсолютним критерієм, то на 2020 рік порівняно з 2015 роком прогнозується зниження з 26,9 до 21,6 % (рис. Б 2).

Рис. Б 2. Глибина бідності за основними критеріями реалізації Стратегії подолання бідності у 2015 – 2018 роках та прогнозні оцінки на 2019 – 2020 роки

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Очікується, що найбільш вразливими соціально-демографічними групами населення у 2019 році будуть діти та особи старше 75 років. Майже третина населення кожної з цих категорій буде бідною за відносним критерієм. За абсолютним критерієм (за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму) рівень бідності в цих групах становитиме відповідно 45,8 % та 46,5 %. У 2020 році тенденції вразливості залишаться такими ж, хоча передбачається зниження рівня бідності. Зокрема, серед дітей рівень абсолютної бідності знизиться на 7,3 в. п., а серед осіб старше 75 років – на 8,1 в. п. (рис. Б 3 та рис. Б 4).

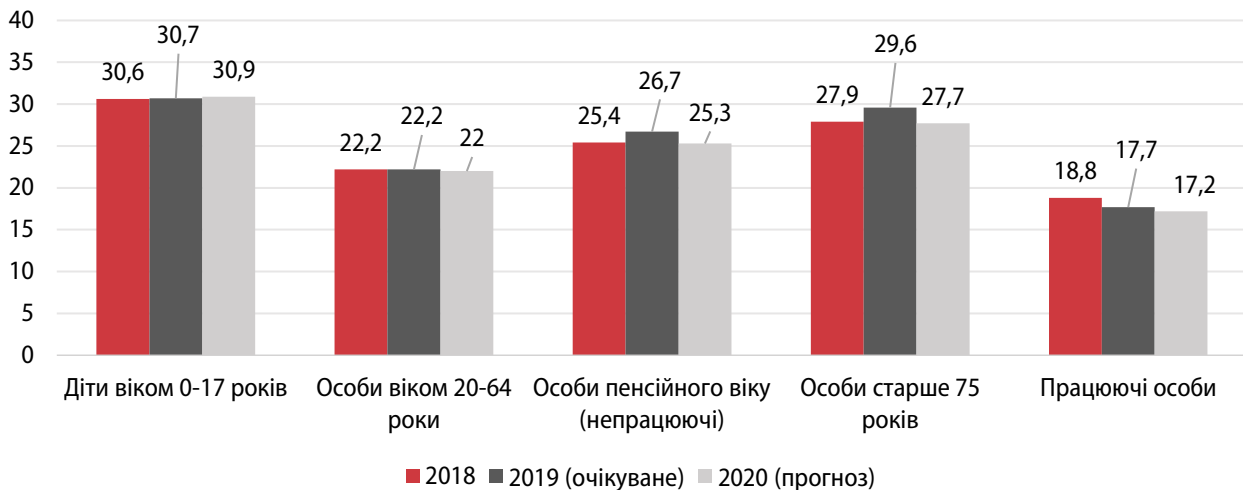

Рис. Б 3. Очікуваний та прогнозний рівень відносної бідності в основних соціально-демографічних групах населення, 2018-2020 рр.; %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

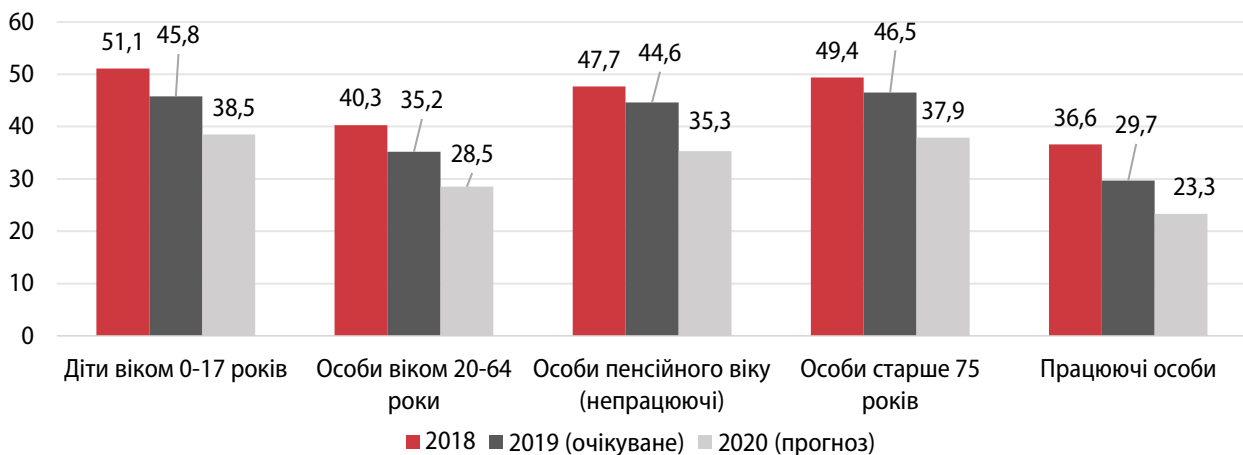

Рис. Б 4. Очікуваний та прогнозний рівень абсолютної бідності в основних соціально-демографічних групах населення, 2018-2020 рр.; %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Ще однією вразливою групою є особи пенсійного віку. Очікується, що у 2019 році рівень відносної бідності серед пенсіонерів становитиме 26,7 %, у 2020 році прогнозується зниження рівня відносної бідності на 1,4 в. п. При цьому, прогнозований рівень абсолютної бідності серед пенсіонерів у 2020 році буде на 9,3 в. п. нижчим, ніж у 2019 році і становитиме 35,3 %.

Найнижчі рівні відносної та абсолютної бідності характерні для категорії працюючих осіб: 17,7 % та 29,7 % відповідно. На 2020 рік прогнозується подальше скорочення рівнів бідності цієї групи населення. У соціально-демографічній групі осіб віком 20 – 64 роки (особи працездатного віку) рівень бідності також є нижчим за середнє значення рівня бідності по країні, у 2020 році відбудеться зниження абсолютної бідності в даній категорії осіб на 6,7 в. п.

Порівняно з 2019 роком поліпшення ситуації з рівнем бідності у 2020 році прогнозується для всіх соціально-демографічних груп. Показники відносної бідності дещо покращаться для працюючих та пенсіонерів (в тому числі для осіб старше 75 років), для інших соціально-демографічних груп залишаться майже незмінними.

За абсолютним критерієм у 2020 році спостерігатиметься тенденція щодо зменшення рівня бідності для всіх соціально-демографічних груп населення (рис. Б 5 та рис. Б 6).

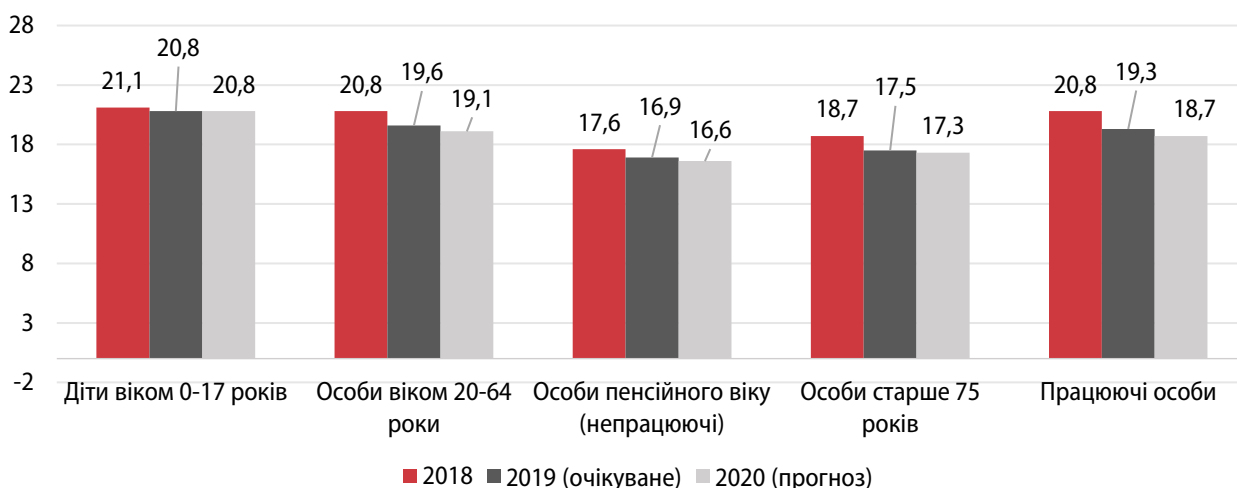

Рис. Б 5. Очікувана та прогнозна глибина відносної бідності в основних соціально-демографічних групах населення, 2018-2020 рр.; %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

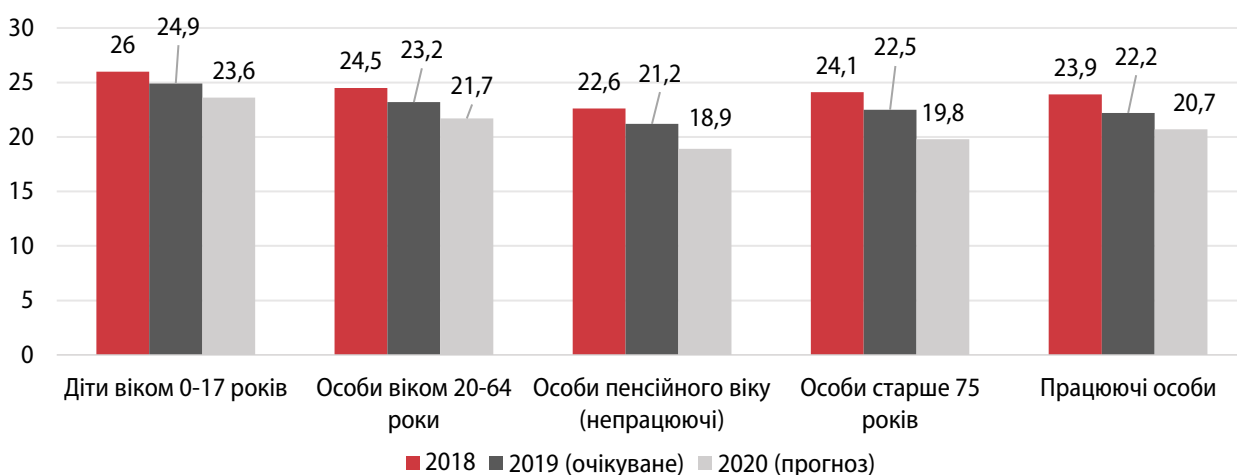

Рис. Б 6. Очікувана та прогнозна глибина абсолютної бідності в основних соціально-демографічних групах населення, 2018-2020 рр.; %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

За прогнозними оцінками, у 2019 та 2020 рр. порівняно із 2018 р. серед домогосподарств з дітьми очікується, що рівень відносної бідності практично не зміниться (рис. Б 7 та рис. Б 8). В

той же час у 2019 році рівень відносної бідності в домогосподарствах без дітей дещо зростає, а у наступному році – скоротиться.

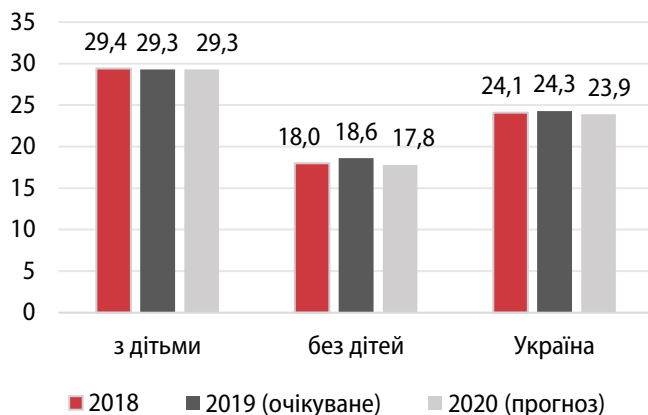

Рис. Б 7. Прогнозна оцінка рівня бідності за відносним критерієм, за основними типами домогосподарств, 2018–2020 рр.; %

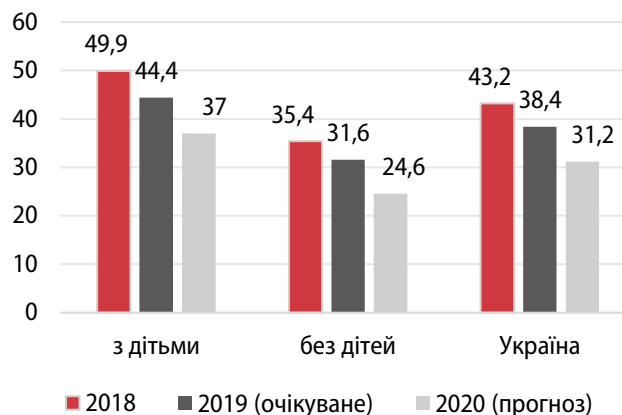

Рис. Б 8. Прогнозна оцінка рівня бідності за фактичним прожитковим мінімумом, за основними типами домогосподарств, 2018–2020 рр.; %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Традиційно вагомими чинниками зростання ризику бідності залишаються наявність у складі домогосподарства трьох та більше дітей, а також безробітного дорослого (особливо для бездітних сімей): рівень відносної бідності в них відповідно становитиме 54 % та 54,5 % проти фактичних 25,4 % та 21,7 % у 2018 році (рис. Б 9).

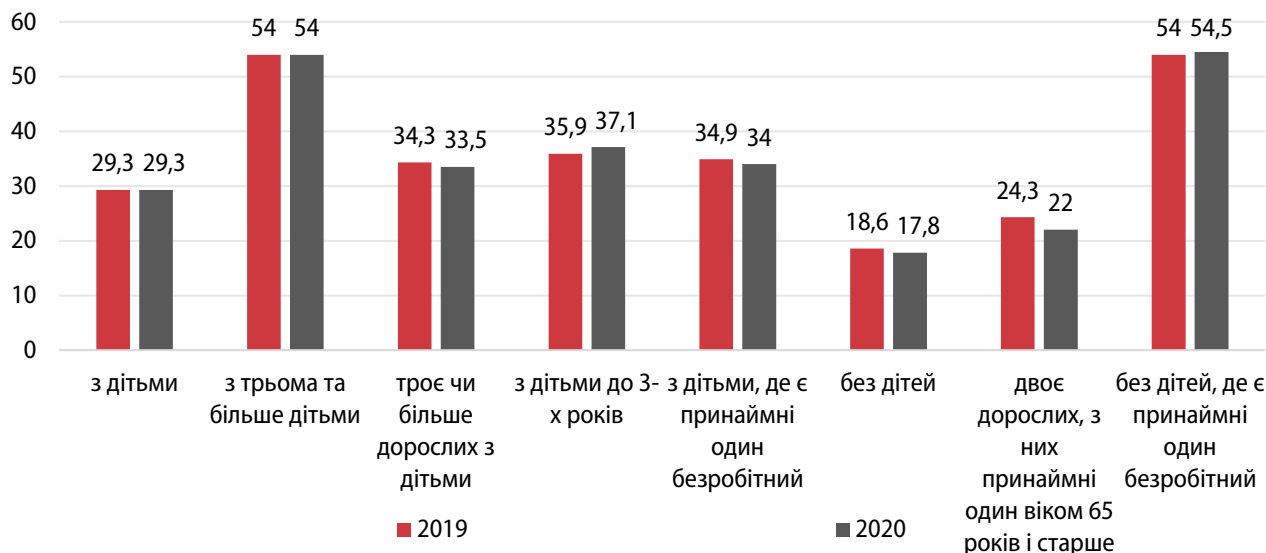

Рис. Б 9. Прогнозна оцінка рівня бідності за відносним критерієм на 2019 – 2020 рр., за окремими типами домогосподарств; %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

За фактичним прожитковим мінімумом прогнозується покращення ситуації серед усіх типів домогосподарств. Проте і в 2020 р. рівень бідності серед багатодітних домогосподарств

очікується традиційно високим – понад 60 %. Більш, ніж вдвічі вищим за середньоукраїнський показник очікується рівень бідності серед бездітних домогосподарств, у складі яких є принаймні один безробітний: 62,5 % проти 31,2 % (рис. Б 10).

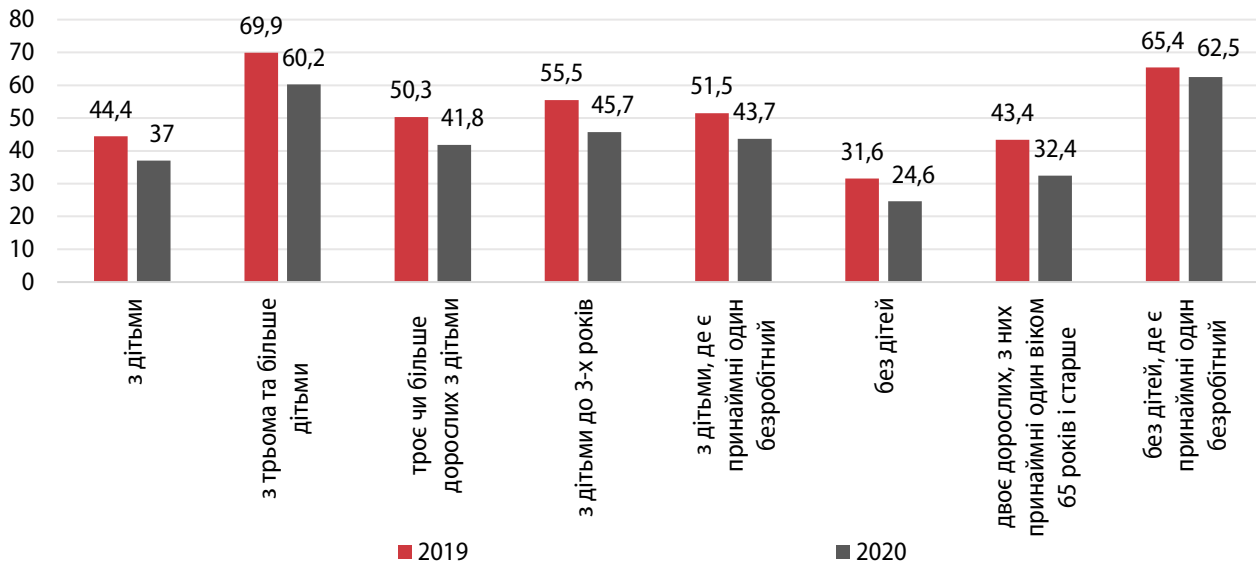

Рис. Б 10. Прогнозна оцінка рівня бідності за фактичним прожитковим мінімумом на 2019 – 2020 рр., за окремими типами домогосподарств; %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

На фоні поступового зниження у великих містах рівня бідності, визначеного за відносним критерієм, у сільській місцевості та у малих містах значення показника не має єдиної тенденції. Так, у сільській місцевості в 2019 році очікується зростання, а в прогнозованому 2020 – навпаки невелике зниження. В малих містах ситуація навпаки: в 2019 році невелике зниження, а в 2020 незначене зростання. Можна припустити, що відбуватиметься збільшення розриву між містами і селами, особливо між великими містами і сільською місцевістю (рис. Б 11 та рис. Б 12).

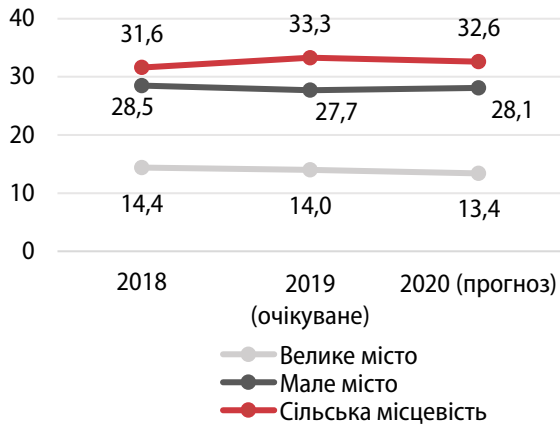

Рис. Б 11. Прогнозна оцінка рівня бідності за відносним критерієм за типом населеного пункту на 2019-2020 роки, %

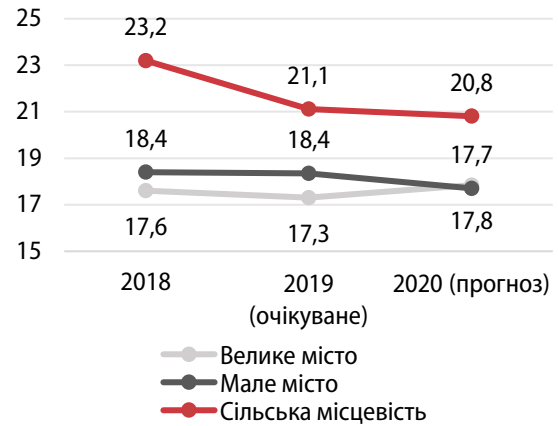

Рис. Б 12. Прогнозна оцінка глибини бідності за відносним критерієм за типом населеного пункту на 2019-2020 роки, %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Що стосується глибини бідності за відносним критерієм, то очікується поступове зниження показника в сільській місцевості та у малих містах, проте у великих містах спершу незначне зниження, а потім невелике зростання, проте все в межах пів відсоткового пункту.

В той же час за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму очікується зниження як рівня, так і глибини бідності. Негативним моментом являється прогнозоване зростання розриву між містами і селами (різниця між великими містами і сільською місцевістю за рівнем бідності, визначеної за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму, яка і так була більше 20 в. п., зросте ще більше).

Як зазначалося вище, глибина бідності за даним критерієм не тільки знизиться, але й зменшиться розрив між типами поселень, що є позитивною тенденцією (рис. Б 13 та рис. Б 14).

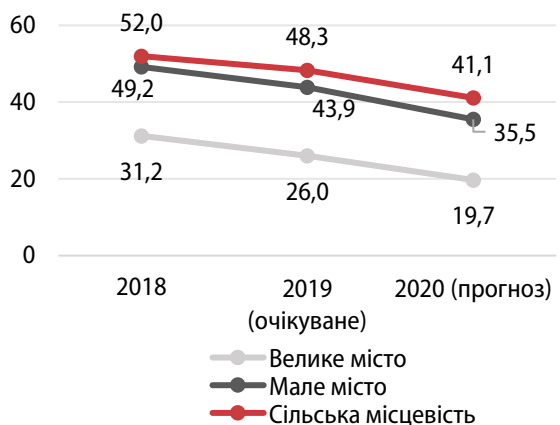

Рис. 13. Прогнозна оцінка рівня бідності за абсолютним критерієм за типом населеного пункту на 2019 – 2020 роки, %

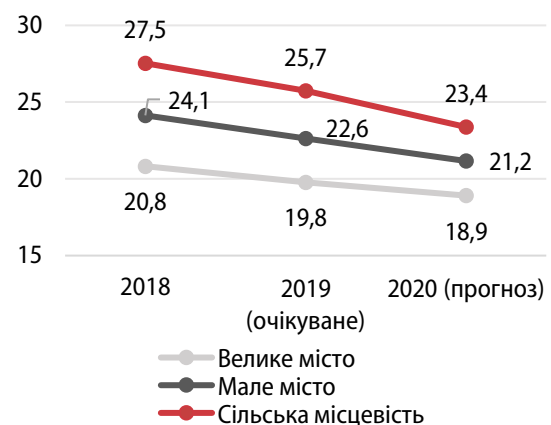

Рис. 14. Прогнозна оцінка глибини бідності за абсолютним критерієм за типом населеного пункту на 2019 – 2020 роки, %

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

ДОДАТОК В

Таблиця В 1. Рівень бідності за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму за окремими групами населення, 2018-2020 рр.; %

Групи населення	2018 рік	2019 рік (оцінка)	2020 рік (прогноз, побудований у грудні 2019 р.)	2020 рік (скоригований прогноз, квітень 2020 р.)	Відношення скоригованого прогнозу 2020 р. до 2018 р.	Відношення скоригованого прогнозу 2020 р. до 2019 р.
Діти віком 0 – 17 років	51,1	46,2	38,5	54,2	106,0	117,3
Особи віком 20 – 64 роки	40,3	35,8	28,5	41,7	103,4	116,5
Працюючі особи	35,6	31,5	23,3	36,8	103,5	116,8
Особи пенсійного віку	47,7	41,8	35,3	49,0	102,6	117,2
Особи старше 75 років	49,4	43,9	37,9	52,3	105,9	119,1

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

Таблиця В 2. Рівень бідності за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму за статтю в окремих групах населення, %

Групи населення	2018 рік	2019 рік (оцінка)	2020 рік (прогноз, побудований у грудні 2019 р.)	2020 рік (скоригований прогноз, квітень 2020 р.)	Відношення скоригованого прогнозу 2020 р. до 2018 р.
Жінки віком 20 – 64 роки	40,7	36,0	42,0	103,2	116,7
Чоловіки віком 20 – 64 роки	39,9	35,5	41,3	103,5	116,3
Жінки працюючі	34,4	30,2	35,5	103,1	117,5
Чоловіки працюючі	36,6	32,6	38,0	103,9	116,6
Жінки	47,5	41,6	49,0	103,1	117,8

ВПЛИВ КОРОНАВІРУСНОЇ КРИЗИ НА БІДНІСТЬ:
ПЕРШІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

пенсійного віку					
Чоловіки пенсійного віку	47,9	42,4	48,9	102,2	115,3
Жінки старше 75 років	49,5	43,7	52,7	106,5	120,6
Чоловіки старше 75 років	49,1	44,5	51,4	104,7	115,5

Джерело: побудовано автором на основі даних обстежень умов життя домогосподарств України.

ДОДАТОК Д

ЗАХОДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В ПЕРІОД КОРОНАВІРУСНОЇ КРИЗИ 2020 РОКУ

Цільова аудиторія	Мета заходу та очікуваний результат	Зміст заходу, механізм реалізації тощо	Нормативно-правовий акт, яким його визначено
1. Наймані працівники / працюючі особи	<p>1. Забезпечення трудових прав працівників, які виконують визначену трудовим договором роботу вдома.</p> <p>2. Запобігання зростання рівня безробіття.</p> <p>3. Знизити ризики поширення інфікування населення під час проїзду до місця роботи та перебування на робочому місці.</p>	<p>1. Державним службовцям та працівникам, які виконують визначену трудовим договором роботу вдома, забезпечити дотримання трудових прав із збереженням займаної посади, умов оплати праці та соціальних гарантій (на час встановлення карантину).</p> <p>2. Підприємствам, установам та організаціям незалежно від форми власності рекомендувати не звільняти працівників, які виконують визначену трудовим договором роботу вдома, та працівників, які перебувають у відпустці без збереження заробітної плати (на період карантину).</p>	Деякі питання забезпечення трудових прав державних службовців, працівників державних органів, підприємств, установ та організацій на час встановлення карантину у зв'язку із загостренням ситуації, пов'язаної з поширенням випадків гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 Постанова КМУ від 25 березня 2020 року №256 [1]
2. Мікро підприємство та мале підприємство, в т. ч. ФОП, які обрали спрощену систему оподаткування, із дітьми до 10 років	<p>1. Запобігання зростання рівня безробіття.</p> <p>2. Підтримка фізичних-осіб підприємців малого бізнесу, зокрема в частині створення ними умов для забезпечення своїм працівникам дистанційних форм роботи.</p> <p>3. Гарантування стабільного доходу для осіб</p>	<p>1. Надання суб'єктам підприємництва державної підтримки по частковому безробіттю для найманих працівників (1 година роботи = 2 / 3 окладу але не більше однієї мінімальної заробітної плати – 4723 грн.); у разі інфікування працівника (тобто у разів часткової втрати працездатності); за податковими канікулами та послабленнями протягом строку дії карантину, та 90 днів з дня його відміни.</p> <p>2. Призначається виплата допомоги у розмірі прожиткового мінімуму на кожну дитину до 10 років</p>	Про внесення змін до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємства та малого підприємства Постанова КМУ від 15 квітня 2020 року №283 [2 – 4]

	<p>працевдатного віку, що зайняті у приватному секторі.</p> <p>4. Підтримка сімей з дітьми</p>	<p>включно для ФОП, які належать до I-II групи платників ЄП та сплачували єдиний соціальний внесок (на період карантину та на один місяць після дати його відміни). Допомога не призначається, на тих дітей, на яких виплачується компенсація послуги «Муніципальна няня».</p>	
<p>3. Особи працевдатного віку, котрі втратили роботу під час карантину, в т. ч. сімей з дітьми</p>	<p>1. Підтримка доходів осіб працевдатного віку, що стали безробітними.</p> <p>2. Запобігання зростанню бідності серед безробітних осіб працевдатного віку.</p> <p>3. Запобігання зростання рівня безробіття, в т. ч. серед найманих працівників приватної сфери.</p> <p>4. Підтримка сімей з дітьми</p>	<p>1. Прискорення надання допомоги по безробіттю: реєстрація особи як безробітного з першого дня після подання до ДЦЗ заяви, призначення виплати – також з першого дня реєстрації.</p> <p>2. Звернення до ДЦЗ за спрощеними вимогами та в режимі он-лайн – через засоби електронного зв'язку (повний пакет документів подається після завершення карантину протягом 10 робочих днів).</p> <p>3. Запроваджено он-лайн-портал державних послуг «Дія» - нова електронна послуга з реєстрації та оформлення виплат допомоги по безробіттю (додатково Урядом виділено 6 млн. грн. на виплати допомоги по безробіттю).</p> <p>4. Для безробітних осіб, котрі отримували допомогу по безробіттю, при призначенні ДСДМС до середньомісячного сукупного доходу враховується ¹¹: 1) дохід у розмірі призначеної допомоги по безробіттю з урахуванням сум отриманої заробітної плати у попередніх місяцях; 2) дохід у розмірі призначеної допомоги по безробіттю за місяці, в яких відсутні доходи – дохід у розмірі прожиткового мінімуму, встановленого для працевдатних осіб станом на кінець періоду, за який враховуються доходи (на період</p>	<p>Про внесення змін до Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу Постанова КМУ від 29 березня 2020 року №244 [7; 8]</p> <p>Про затвердження Порядку надання та повернення коштів, спрямованих на фінансування допомоги по частковому безробіттю на період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 Постанова КМУ від 22 квітня 2020 року №306 [9]</p>

¹¹ Для застрахованих осіб, визнаних в установленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування мають страховий стаж менше шести місяців або звільнені з останнього місця роботи частина 2 ст. 22 [5].

		<p>карантину).</p> <p>5. Подовжено термін простроченої заборгованості в частині оплати за житлово-комунальні товари та послуги до 3-х місяців (на період карантину) [6]</p>	<p>Про реалізацію експериментального проекту щодо реєстрації, перереєстрації безробітних та призначення виплати допомоги по безробіттю в електронній формі Постанова КМУ від 24 квітня 2020 року №307 [3]</p> <p>Про виділення коштів для надання фінансової допомоги Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття Постанова КМУ від 27 квітня 2020 року №308 [10]</p> <p>Деякі питання соціальної підтримки сімей з дітьми Постанова КМУ 22 квітня 2020 року [11 – 12]</p>
<p>4. Медичні працівники, в т. ч. хворі на COVID-19</p>	<p>1. Оплата понаднормової праці медичних та інших працівників, залучених до запобігання поширенню COVID-19, боротьби з ним та подоланню його наслідків.</p> <p>2. Оперативне керування фінансами в сфері охорони здоров'я впродовж карантину;</p>	<p>1. Додаткові доплати у розмірі до 200% посадового окладу (з підвищеннями) з урахуванням обов'язкових доплат, надбавок пропорційно відпрацьованому часу (з березня 2020 року і до завершення здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19).</p> <p>2. В рамках Програми медичних гарантій закладам охорони здоров'я, залученим до ліквідації наслідків пандемії</p>	<p>Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 р. № 250 Постанова КМУ від 15 квітня 2020 року №285 [13 – 15]</p> <p>Деякі питання оплати праці медичних та інших працівників, які безпосередньо зайняті на роботах</p>

	<p>3. Компенсація медичним та іншим працівникам витрат, пов'язаних із лікуванням COVID-19.</p>	<p>платитимуть за надання допомоги:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за роботу мобільної бригади – у розмірі до 300% за умови того, що одна бригада має зробити мінімум 150 заборів матеріалів на місяць. • членам спеціальних бригад ЕМД – 300%. • за стаціонарну медичну допомогу (тільки в ті заклади, які визначені для госпіталізації пацієнтів з корона вірусом): на оплату праці медпрацівників, надання допомоги усіх ступенів та доступність ліків для пацієнтів. • Заклади, що не входили в перелік тих, що визначені як залучені до ліквідації наслідків COVID-19 та не відповідають умовам закупівлі, але надавали послуги пацієнтам із підозрою /підтвердженням діагнозом короно вірусу, зможуть укласти договір з НСЗУ за окремим пакетом медичних послуг (на квітень). 	<p>з ліквідації гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 Постанова КМУ від 23 березня 2020 року №246 [16] «Про окремі пакети з надання медичних послуг пацієнтам з підозрою або встановленою коронавірусною хворобою (COVID-19) Постанова КМУ від 24 квітня 2020 року [17]</p>
<p>5. Отримувачі житлових субсидій, в т. ч. серед безробітних</p>	<p>1. Запобігання зростанню заборгованості населення в частині оплати за спожиті товари та послуги житлово-комунальної сфери; 2. Забезпечення стабільності соціальної підтримки реципієнтам житлових субсидій. 3. Запобігання поширенню інфікування населення у разі особистого звернення до органів соціального захисту за</p>	<p>1. Автоматична пролонгація на час карантину надання житлових субсидій на наступний період тим, хто їх вже отримував, тобто без повторних заяв. 2. Підвищення доступності до програми осіб, які були звільнені з роботи в період карантину і зареєструвалися в службі зайнятості як безробітні. При цьому для розрахунку житлової субсидії враховується розмір призначеної допомоги по безробіттю без урахування сум отриманої заробітної плати. 3. При розрахунку житлових субсидій враховувати збільшення на 50% соціальних нормативів, у межах яких надається субсидія на оплату житлово-комунальних послуг, незалежно від кількості днів дії карантину на місяць (на</p>	<p>Про особливості надання житлових субсидій Постанова КМУ від 25 березня 2020 року №247 [18]</p>

	призначенням та подовженням житлових субсидій.	період карантину).	
6. Особи, які отримують пенсію і яким виповнилося 80 років і більше	Підвищення споживчих можливостей населення віком 80 років та старших в умовах карантину, зростання цін на продукти харчування та тимчасового припинення роботи ринків, ярмарків тощо	<p>1. Надання щомісячної компенсації у розмірі 500 грн. (в межах зазначеного розміру) пенсіонерам, насамперед тим, яким виповнилося 80 років і більше, і у яких щомісячний розмір пенсійних виплат з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації, щомісячної компенсації у разі втрати годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших доплат до пенсій, встановлених законодавством, не досягає розміру середньої заробітної плати (9905,39 грн. за березень).</p> <p>2. Доплата до пенсії, якщо вона не досягає 2600 грн. (у розмірі, що не вистачає до зазначеного розміру, і яка враховується під час подальших перерахунків пенсії).</p> <p>3. З 1 травня 2020 року здійснити перерахунок пенсій із застосуванням коефіцієнта збільшення показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, який враховується для обчислення пенсії, в розмірі 1,11.</p> <p>4. Надання одноразової грошової допомоги у сумі 1000 грн. (у квітні) окремим категоріям населення¹²</p>	Деякі питання підвищення пенсійних виплат і надання соціальної підтримки окремим категоріям населення у 2020 році Постанова КМУ від 1 квітня 2020 року №251 [19 – 21]

¹² Одержувачів пенсії, розмір пенсійних виплат у яких з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації пенсії, щомісячної компенсації у разі втрати годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших доплат до пенсій, встановлених законодавством, не перевищує 5 000 гривень станом на 1 квітня 2020 року; одержувачів державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю (крім осіб з їх числа, які одночасно з такою допомогою отримують пенсію у зв'язку з втратою годувальника або державну соціальну допомогу дитині померлого годувальника, передбачену Законом України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю"); одержувачів державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю; одержувачів тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату.

<p>7. Отримувачі державної соціальної допомоги¹³, в т. ч. вимушено переміщені особи</p>	<p>1. Забезпечення стабільності соціальної підтримки реципієнтам соціальних допомог.</p> <p>2. Запобігання поширенню інфікування населення у разі особистого звернення до органів соціального захисту за призначенням та подовженням соціальних виплат.</p> <p>3. Запобігання зростання заборгованості населення за спожиті товари та послуги житлово-комунальної сфери.</p>	<p>1. Автоматична пролонгація виплат державної соціальної допомоги, призначеної раніше, в т. ч. щомісячної адресної допомоги на оплату житлово-комунальних послуг для внутрішньо переміщених осіб (на період карантину та на один місяць після дати його відміни).</p> <p>2. Звернення до органів соціального захисту в режимі он-лайн, а також за допомогою електронних засобів зв'язку, телефонного зв'язку, надсилання письмового звернення поштою.</p>	<p>Деякі питання надання державної соціальної допомоги Постанова КМУ від 8 квітня 2020 року №264 [22 – 24]</p> <p>Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України Постанова КМУ від 8 квітня 2020 року №266 [25]</p>
<p>8. Одинокі громадяни похилого віку, особи з інвалідністю, сім'ї з дітьми, зокрема з дітьми з інвалідністю</p>	<p>1. Забезпечення стабільності соціальної підтримки реципієнтам соціальних допомог та соціальних послуг.</p> <p>2. Запобігання поширенню інфікування населення у разі</p>	<p>1. Запровадження інформаційної платформи «Допомога поруч» – для визначення та задоволення потреб одиноких громадян похилого віку, осіб з інвалідністю, сімей з дітьми, зокрема з дітьми з інвалідністю, надання допомоги та соціальних послуг таким особам місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, органами соціального захисту населення, благодійними та</p>	<p>Про розвиток соціальних сервісів для деяких соціальних груп населення Постанова КМУ від 8 квітня 2020 року №287 [26]</p>

¹³ Малозабезпеченим сім'ям, допомоги на дітей одиницею матерям, допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, допомоги на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність, щомісячної грошової допомоги особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею, тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме, щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату.

	<p>особистого звернення до відповідних органів надання соціальної підтримки.</p> <p>3. Формування навичок та популяризації дистанційної оплати житлово-комунальних послуг серед одержувачів пенсій та грошової допомоги (експериментальний проект до 31.12.2020 р.).</p>	<p>громадськими організаціями, соціально відповідальним бізнесом, волонтерами (з 10.04.2020 р.).</p> <p>2. Створення та функціонування "гарячих" телефонних ліній для виявлення потреб цільового контингенту в основних продуктах харчування, засобах особистої гігієни, побутової хімії для їх життєзабезпечення, в транспортних послугах для доставки зазначеної допомоги, в доведенні соціальних робітників, соціальних працівників, фахівців із соціальної роботи для надання послуг громадянам (шляхом виявлення таких осіб, проведення аналізу звернень для подальшого розширення соціальних послуг та підвищення їх якості).</p>	
--	--	---	--

Джерело: побудовано автором.

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення трудових прав державних службовців, працівників державних органів, підприємств, установ та організацій на час встановлення карантину у зв'язку із загостренням ситуації, пов'язаної з поширенням випадків гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» № 256 від 25 березня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zabezpechennya-tru>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва» № 283 від 15 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-nadannya-finansovoyi-derzhavnoyi-pidtrimki-subyektam-mikropidpriyemnictva-ta-malogo-pidpriyemnictva-i150420-283>
3. Оформити допомогу по безробіттю тепер можна он-лайн на порталі «Дія». [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/oformiti-dopomogu-po-bezrobittyu-teper-mozhna-onlajn-na-portali-diya>
4. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» №533-IX від 29 травня 2020 р. [Електронний ресурс] // Верховна рада України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20>
5. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» №1533-III від 18 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Верховна рада України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі» №373 від 17 квітня 2019 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2019-p>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу» №244 від 29 березня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-reyestraciyi-perereyestraciyi-bezrobotnih-ta-vedennya-obliku-t290320>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2020 рік» №243 від 29 березня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-byudzhetu-fondu-zagalnoobovyazkovogo-derzhavnogo-socialnogo-t290320>
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання та повернення коштів, спрямованих на фінансування допомоги по частковому безробіттю на період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» №306 від 22 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-nadannya-ta-povernennya-koshtiv-spryamovanih-306220420>
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про виділення коштів для надання фінансової допомоги Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття» №308 від 27 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vidilennya-koshtiv-dlya-nadannya-finansovoyi-dopomogi-fondu-zagalnoobovyazkovogo-derzhavnogo-socialnogo-strahuvannya-na-vipadok-bezrobittya-308270420>

11. Уряд продовжує ініціювати антикризові заходи для соціального захисту громадян. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zaprovadiv-dodatkovy-socialni-garantiyi-dlya-fopiv-ta-malozabezpechenih-simej-na-period-karantynu>
12. Проект Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання соціальної підтримки сімей з дітьми». [Електронний ресурс] // Федерація професійних спілок України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://spo.fpsu.org.ua/images/2019/2020/1082%20сайт.pdf>
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 р. № 250» №285 від 15 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-25-bereznya-2020-r-250-i150420-285>
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій» №263 від 8 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-ta-a263>
15. Максим Степанов: Уряд погодив розподіл коштів, які підуть на підвищені виплати медикам, які лікують хворих на COVID-19. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/maksim-stepanov-uryad-pogodiv-rozpodil-koshtiv-yaki-pidut-na-pidvishcheni-viplati-medikam-yaki-likuyut-hvorih-na-covid-19>
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання оплати праці медичних та інших працівників, які безпосередньо зайняті на роботах з ліквідації гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» №246 від 23 березня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-m230320-zajnyati-na-robotah-z-likvidaciyi-gostroyi-respiratornoyi-hvorobi-covid-19-sprichinenoyi-koronavirusom-sars-cov-2>
17. Постанова Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-ramkah-programi-medichnih-garantij-likarnyam-vidilyatimut-koshti-na-likuvannya-paciyentiv-z-covid-19>
18. У рамках Програми медичних гарантій лікарням виділятимуть кошти на лікування пацієнтів з COVID-19. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-osoblivosti-nadannya-zhitlovih-subsidij-247250320>
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення пенсійних виплат і надання соціальної підтримки окремим категоріям населення у 2020 році» №251 від 1 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-pidvishchennya-pensijnih-viplat-i-nadannya-socialnoyi-pidtrimki-okremim-kategoriyam-naselennya-u-2020-roc-i010420-251>
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення зміни до пункту 5 Порядку виплати одноразової грошової допомоги у зв'язку з негативними наслідками поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, у сумі 1000 гривень окремим категоріям населення» №297 від 22 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmini-do-punktu-5-p-a297>
21. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1101 і від 1 квітня 2020 р. № 251» №293 від 22 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2020-n>
22. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання державної соціальної допомоги» №264 від 8 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-nadannya-derzhavnoyi-socialnoyi-dopomogi-i080420-264>

23. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» №530-IX від 18 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Верховна рада України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20>
24. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати державної соціальної допомоги» № 1101 від 24 грудня 2019 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2019-п#n20>
25. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» №266 від 8 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-deyakh-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-i080420-266>
26. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розвиток соціальних сервісів для деяких соціальних груп населення» №287 від 8 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-rozvitok-socialnih-sem080420rvisiv-dlya-deyakh-socialnih-grup-naselennya>

Наукове електронне видання

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕМОГРАФІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ імені М.В. ПТУХИ

**ВПЛИВ КОРОНАВІРУСНОЇ КРИЗИ НА БІДНІСТЬ:
ПЕРШІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Редактор Радченко А.І.

Комп'ютерна верстка та дизайн обкладинки Вернер А.І.

Підписано до друку 26.06.2020 р. Об'єм даних 1,45 МБ

Видавець і виготовлювач: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України,
Україна, 01032, м. Київ, бульвар Т. Шевченка, 60
тел. (044) 486-62-38; e-mail: demography@idss.org.ua
<http://www.idss.org.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 1997 від 29.10.2004 р.